

BEÇİN 2005 KAZISI¹

Rahmi Hüseyin Ünal
Ş.Çakmak
E.Daş
A.Demir
G.Teoman

Beçin 2005 Kazısı

ÖZET

Beçin'de 2005 yılı kazı çalışmaları, Seymenlik Zaviyesi'nde yoğunlaştırıldı. Avlu girişinin, batı duvarı üzerinde yer aldığı kesin olarak saptandı. Zaviyenin güney kenarındaki hamamın içindeki çöp ve molozlar temizlendi. Hamamın bütün mekanlarında, zeminlerin çökmüş olduğu anlaşıldı. Cehennemlik içindeki molozlar da temizlenerek, içinde duman ve sıcak havanın dolaştığı kanallar ortaya çıkarıldı.

Menteşe Mezarlığı'nda, dikdörtgen mekanın güneyindeki mekanın kazısına devam edildi. Mezarlığın kuzey kesiminde, yeni açılan kesimde, önemli bir kişilik olduğu anlaşılan Melikşah'a ait 1420 tarihli bir mezar taşı ile kızına ait bir mezar taşı bulunmuştur. Büyük miktarı Seymenlik Hamamı'nın soyunmalık sekisinde bulunan 400'e yakın sikkeden tanımlanabilenlerin tanıtımları yapıldı.

Anahtar Kelimeler:*Türk Mimarisi, Ortaçağ Arkeolojisi, Mentеше Beyliği, Zaviye, Mescit*

¹ 2005 yılı kazı çalışmaları sırasında değerli yardımlarını gördüğüm *Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kazılar Dairesi* çalışanlarına; sağladıkları maddî katkı için Kültür Bakanlığı, *Döner Sermaye İşletmeleri Merkez Müdürlüğü (DÖSİMM)* yetkililerine; Milas Kaymakamı Sayın *Hulusi Doğan*'a; başta Müze Müdürü Sayın *Erol Özen* olmak üzere Milas Müzesi çalışanlarına; Beçin Belediye Başkanı Sayın *Mehmet Balcı*'ya ve Belediye çalışanlarına; Ege Üniversitesi Rektörü Sayın *Prof. Dr. Ülkü Bayındır*'a; Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dekanı Sayın *Prof.Dr.Kasım Eğit'e*; Edebiyat Fakültesi Sekreteri Sayın *Erol Evcimen'e*; Ege Üniversitesi Genel Sekreter Yardımcısı Sayın *Halil Kapıdereli*'ye; Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcisi Sayın *Hayati Çorbacioğlu*'na; Milaslı iş adamları Sayın *Reşit Özer* ve Sayın *Hüseyin Mat*'a; Eczacı Sayın *Erman H. Güneli*'ye; *Mikron Yedek Parça ve Otomat Ltd. Şirketi* yetkililerine ve burada isimlerini saymadığım dostlarım ve çalışma arkadaşlarıma candan teşekkürlerimi sunuyorum. Bir ekip çalışması olarak yürütülen bu kazıya katılan Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü elemanları, güçlükleri aşmamda bana yardımcı oldular. *Yard.Doç.Dr. Şakir Çakmak, Yard.Doç.Dr. Ertan Daş, Em.Öğr.Gör. Aydoğan Demir, Araş.Gör. Sedat Bayrakal*, ile meskûkât uzmanı *Gültekin Teoman* 'ın ve kazıya katılan Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, *Sanat Tarihi Bölümü* öğrencilerinin çaba ve katkılarını şükranla anıyorum.

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

ABSTRACT

During 2005 excavation work was concentrated in the Zawiya of Seymenlik. It was determined with certainty that the entrance to the courtyard was located at the western wall. The debris and rubble inside the bath on the southern edge of the zawiya was removed. It was observed that the floor in all spaces of the bath had settled. The rubble in the heat chamber (cehennemlik) was removed and the channels through which smoke and hot air circulated were cleared.

In Menteşe Cemetery, excavation work was continued in the space south of the rectangular building. In the recently cleared area to the north of the cemetery, a tombstone dated 1420 was found belonging to Melikşah, who apparently was an important person, alongside another tombstone belonging to his daughter. Approximately 400 coins were found mostly in the undressing chamber of the Seymenlik Bath. The coins which could be identified were subsequently made public.

Key-Words: *Turkish Architecture, Middle Age Archaeology, Menteşe Emirate, Zawiya, Masjid*

Beçin’de, 2005 yılı kazı çalışmaları, Seymenlik Zaviyesi ve Menteşe Mezarlığı’nda yoğunlaştırıldı. Kazı ekibimizden Yard. Doç. Dr. Şakir Çakmak’ın ilgisi ve çabasıyla 3 yıldır sürdürülen Seymenlik’teki çalışmalarda, bir avlu etrafına yerleştirilmiş, toplantı odası, mutfak, mescit, hamam, hazire ve işlevini tam olarak saptayamadığımız bir mekandan oluşan bir *Zaviye*’nin tamamına yakın bölümü ortaya çıkarılmıştı¹. 2005 yılında, Prof. Dr. Oluş Arık ve ekibi tarafından, ılıklik ve ılıkliğa açılan bir mekanı kısmen temizlenen hamamın² kazısı ve temizliğı yapıldı.

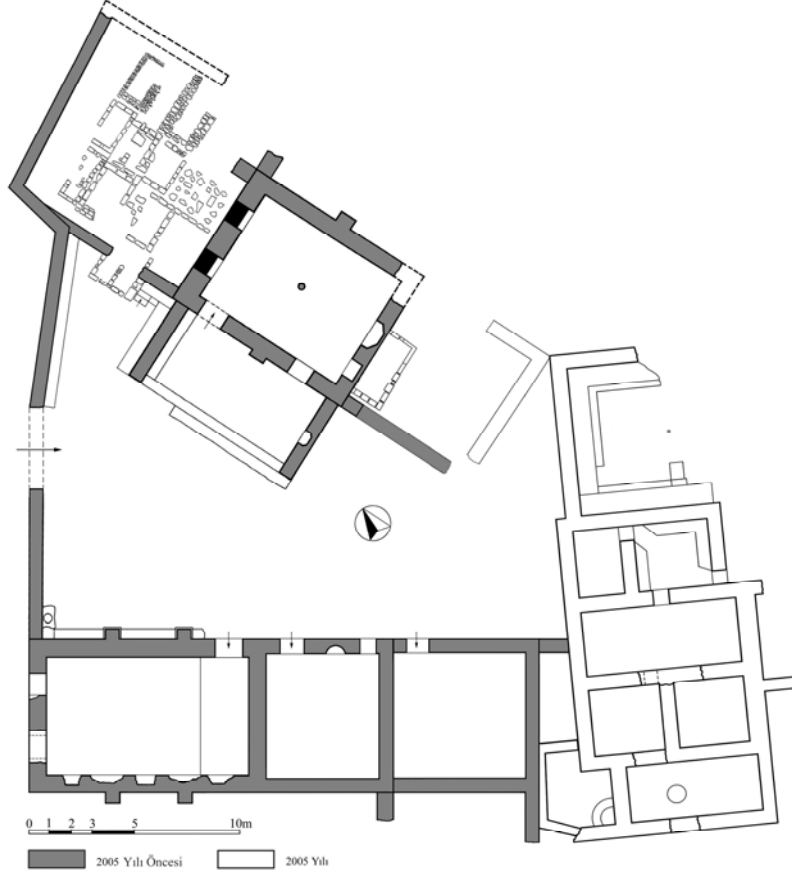
Şakir Çakmak

Seymenlik Zaviyesi Kazısı: Seymenlik Zaviyesi’nde 2002 yılında gerçekleştirilen çalışmalarda zaviyenin toplantı mekânı ile mutfağı³, 2003 yılında mescidi, 2004 yılında ise mescidin kuzey ve güneyindeki hazirelerle mutfağın güneydoğusundaki ek mekân ortaya çıkarılmıştı. 2005 yılı çalışmaları ise, avlu ile zaviyenin güneydoğusundaki hamamda gerçekleştirildi (Şek. 1).

¹ Bk.Ş.Çakmak, “Seymenlik Kazısı” (R.H.Ünal ve diğerleri, “Beçin 2002 Kazısı”), *Sanat Tarihi Dergisi, Yrd.Doç.Dr.Lale Bulut’a Armağan*, XIV/1(2005), s.350-356; Ş.Çakmak, “Seymenlik Zaviyesi”, (R.H.Ünal ve diğerleri, “Beçin 2003 Kazısı”), *Sanat Tarihi Dergisi*, XIV/2(2005), İzmir,2005, s.130-135; Ş.Çakmak, “Seymenlik Zaviyesi Kazısı” (R.H.Ünal ve diğerleri., “Beçin 2004 Kazısı”), *Sanat Tarihi Dergisi*, XV/2(2006), İzmir, 2006, s.90-96.

² Bk. M.O.Arık, “Peçin Kalesi ve Kenti Örenlerindeki 1982 Yılı Çalışmaları”, *V.Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 1984, s.310-312.

³ 2002 yılı Seymenlik kazısı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ş.Çakmak, Seymenlik Kazısı” (R.H. Ünal-vd., “Beçin 2002 Kazısı”), ... s.350-356.

Şek.1- Seymenlik Zaviyesi vaziyet planı. (Rölöve ve Çizim Ş.Çakmak)

2002 yılından bu yana yürütülen çalışmalar sırasında zaviyeyi oluşturan toplantı mekânı, mutfak ve mescidin zemin kotlarından hareketle avlunun zemini de saptanmaya çalışılmış, ancak herhangi bir zemin döşemesine rastlanmamıştı. 2005 sezonunda, toplantı mekânının avluya bakan cephesi önünde gerçekleştirdiğimiz sondajlarda, cephedeki payandalar arasında, 45cm genişlikte, 20cm yükseklikte sekiler bulundu; 70cmX45cm boyutlarındaki payandaların da 55cmX90cm boyutlarında birer tabliye üzerine oturtulduğu anlaşıldı. Avluda, ortalama 20cm derinlikte ana kayaya ulaşıldı. Avlu zemininin, yüzeyleri insan aktivitesi sonucu düzlendiği ya da aşındığı anlaşılan ana kayadan oluştuğu kanısına varıldı (Res.1). Avlunun, mescitle toplantı mekânı arasında kalan kısmında ortaya çıkarılan ana kayadan oluşan zemin, güney

kanadında sona ermektedir. 2004 yılı çalışmalarında ortaya çıkarılan ve mescidin güneyindeki hazireyi sınırladığı anlaşılan kuzey-güney yönlü duvarın batı kesiminde, yer yer harçlı zemin izleri bulundu. Ayrıca, zaviyenin güneydoğusunda yer alan hamamın soyunmalık mekânının kuzey duvarıyla hazire arasında ortaya çıkarılan duvar ve bu kesimde rastlanan moloz taş zemin döşemesi de, avlu kotunun bu kesimde ortalama 80cm düştüğünü göstermektedir. Kalabilen harçlı zemin izlerinden, hamamın kuzey duvarına doğru, yüzeyi kabaca harçlanmış birkaç basamakla inildiği sonucuna varılabilmektedir.

Avlu zeminini araştırmaya yönelik çalışmalar sırasında ulaştığımız bir diğer, önemli sonuç, avlu girişine ilişkin bulgular oldu. Kuzeybatıda yer alan ve zaviyeyi kent merkezinden Kepez'e ulaşan yoldan ayıran duvarın, avlunun ortasına denk gelen kesiminde, düzgün olmayan bir açıklık mevcuttu. Avlu zemininin bulunmasıyla birlikte, açıklığın boşta kalan taşları temizlendiğinde, altta, kenarları aşınmış, yontma küfeki taşlara rastlandı. Böylece ana yoldan zaviyeye, yaklaşık 3m60cm genişlikteki bu açıklıktan girildiği anlaşıldı.

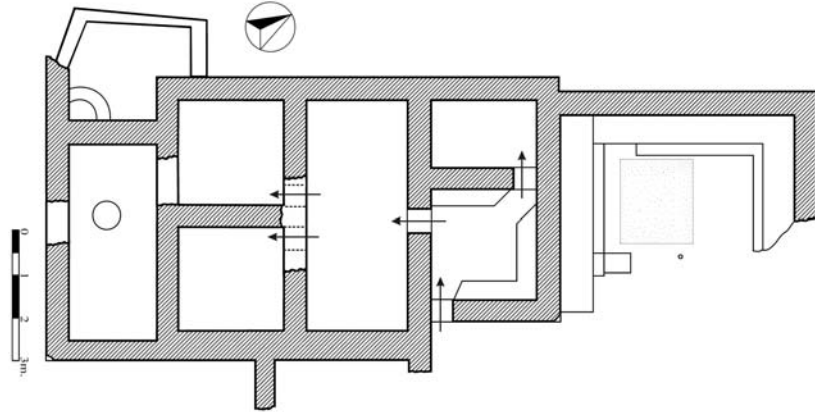
Avluda gerçekleştirilen çalışmalar sırasında, mescidin güneyindeki hazirenin üç yönden duvarlarla çevrili olduğu görüldü. 2004 yılında ortaya çıkarılan, mescidin güney batı köşesinden güneye doğru uzanan 6m.uzunlukta, 65cm kalınlıktaki moloz taş duvarın, 95cm daha devam ederek doğuya döndüğü ve hamamın soyunmalık kuzey duvarının doğu köşesine kadar uzandığı saptandı (Şek. 1). Duvar, bu noktada tekrar kuzeye dönerek mescidin güney duvarının doğu köşesine doğru uzanmakta ve 3m10cm ilerleyerek ana kayaya bağlanmaktadır. Olasılıkla duvar, ana kayanın üstünde devam ederek mescidin güneydoğu köşesine bağlanıyordu. Ancak bu kesimde, günümüze ulaşabilmiş herhangi bir duvara rastlanmadı. Böylelikle, mescidin güneyindeki hazirenin, üç yönden duvarlarla çevrili, yaklaşık kare şekilli bir alanı kapladığı görüldü. Çalışmalarımız sırasında, az bir bölümü kalabilmiş bu çevre duvarı, kısmen yükseltilerek sağlamlaştırıldı.

Seymenlikte, 2005 yılı çalışmaları kapsamında kazı ve temizliği gerçekleştirilen bir diğer yapı, zaviyenin güneydoğusunda yer alan hamam oldu¹. *Karahaşmet Boğazı* kenarındaki hamam, zaviyenin diğer yapılarına oranla hayli düşük kottadır. Moloz taşlarla inşa edilmiş olan yapının, 1982 yılında, Prof. Dr. M. Oluş Arık ve ekibince kısmen kazıldığı bilinmektedir. Yayımlanan kazı raporundan, bu çalışmalar kapsamında “*su deposunun temizlendiği, kuzeydeki halvet ile sıcaklığın kuzey kesiminin ve tıraşlık mekânının kazıldığı; dışta ise hamamın kuzey duvarı boyunca uzanan 20mX3m genişlikteki açmada 2m derinliğe inildiği*” anlaşılmaktadır. Ayrıca kazıda, “*çok sayıda sırlı ve sırsız seramik parçası, cam ve metal parçaları, biri 1277/1861*

¹ Hamamın cepheleri ana yönler denk gelmemektedir. Bu nedenle yapıyı tanımlarken, özellikle zaviyenin mescidini dikkate alarak, kuzeybatı cephesini kuzey, kuzeydoğu cephesini doğu, güneybatı cephesini güney, güneydoğu cephesini ise doğu cephesi olarak adlandırmayı uygun bulduk.

tarihli, diğerleri okunamaz durumda birçok sikke ile kuzeydeki halvette bir mermer kurna bulunduğu; dışta ise kuzey duvarı kenarında, pişmiş toprak künklerden oluşan bir su hattı ortaya çıkarıldığı” öğrenilmektedir¹. Raporda sözü edilen mermer kurna, bugün halen Ahmet Gazi Medresesi’nde, korunmaktadır. Hamamın kuzey duvarı boyunca uzanan su hattı tarafımızdan da görülmüş, ancak korunamayacağı düşüncesiyle 2005 yılı çalışmaları kapsamında açılmamıştır. Raporda bahsedilen diğer buluntuların nerede korunduğuna ilişkin bilgimiz yoktur.

Kazı öncesinde, önemli ölçüde toprak ve molozlarla dolmuş olmasına karşın, hamamın soyunmalık dışındaki mekânları algılanabilir durumdaydı (Res. 2,3). Üst örtüsü tamamen yıkılmış olan yapı, kare planlı bir ılıklik, ılıkliğin kuzeyinde traşlık olması muhtemel dikdörtgen planlı bir mekân, enine dikdörtgen planlı, çifte halvetli bir sıcaklık mekânı ve enine dikdörtgen planlı bir sıcak su deposuyla, bu deponun kuzeyine sonradan eklenmiş bir soğuk su deposundan oluşuyordu. Ayrıca, dışarıdan sıcakliğin güney duvarına yaslanmış, kalan izlerden dikdörtgen planlı olduğu anlaşılan, sivri kemerli bir tonozla örtülü bir mekânın varlığı da seçilebiliyordu (Şek. 2). Soyunmalık mekânının sadece kuzey duvarı, kısmen görülebilmekteydi.

Şek.2-Seymenlik Zaviyesi Hamamı.Plan. (Rölöve ve Çizim Ş.Çakmak)

Çalışmalar sırasında, soyunmalık dışındaki tüm mekânların düzgün kesme taş zemin döşemelerinin sökülüş olduğu görüldü. Bu nedenle cehennemlik zeminine kadar inildi. Cehennemlik zemininin, mekânların zemin döşemesinden 90cm aşağıda olduğu anlaşıldı. Tüm mekânlarda, örtü unsurlarına ait olduğu anlaşılan tuğlalarla, aydınlatma deliği künklerine ve yoğun moloz tabakalarına rastlandı. Ocaktan cehennemliğe açılan duman kanalları, mekânların zeminini taşıyan ve sıcak dumanın

¹ Bk. M. O. Arık, “Peçin Kalesi ve Kenti Örenlerindeki 1982 Yılı Çalışmaları”, *V. Kazı Sonuçları Toplantısı*, (İstanbul 23-27 Mayıs 1983), Ankara 1984, s. 310-312.

zemin altında dolaşımını sağlayan tuğla ayaklar, soğuyan dumanın dışarı atılmasını sağlayan tüteklik ağızları tamamen ortaya çıkarıldı. Böylece, Türk hamamlarının ısıtma sistemine ilişkin önemli görsel veriler elde edildi.

Kazı öncesinde, 1982 yılında kazılmadığını bildiğimiz soyunmalık mekânının sadece kuzey duvarı kısmen algılanabilir durumdaydı. Batıda ılıkılık ve traşlıkla aynı duvarı paylaşan mekânın, güney ve doğu duvarlarına ait hiçbir iz yoktu. Çalışmalarımız sonunda kuzey duvarıyla birlikte, doğu duvarının kuzeye doğru uzanan 3m20cm.lik bir bölümünün korunabildiği, Karahmet Boğazı'na bakan güney duvarının ise tamamen yıkıldığı görüldü (Res.4). Boğazın yamacında kalabilen bazı duvar ve ana kaya parçaları, soyunmalık mekânının güney kanadının, güney duvarı ve doğu duvarının bir kısmı ile birlikte, olasılıkla ana kayanın parçalanması sonucu, boğaza doğru kayarak yıkıldığını düşündürmektedir. Soyunmalık mekânının güney kesimi, 2005 yılı çalışmaları sırasında kazılamadı. Bu kesimin, gerekli önlemler alındıktan sonra, 2006 yılında kazılması planlanmaktadır.

Soyunmalık mekânının korunabilen tek duvarı durumundaki kuzey duvarı, 7m80cm uzunlukta ve 75cm kalınlıktadır. Günümüze sadece 3m20cm.lik bölümü ulaşabilen doğu duvarının kalınlığı da 75cm.dir. Soyunmalık mekânının iç kesiminde gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında, kuzey ve batı duvarları önünde, zeminden 65cm yükseklikte birer seki ortaya çıkarılmıştır (Bk. Res.4). Kuzey duvarı boyunca uzanan sekinin genişliği 88cm, batı duvarındaki ise 95cm.dir. Her iki sekinin ön duvarları moloz taşlarla örülmüş, içleri toprak ve molozla doldurulmuştur. Bu iki sekinin önünde, zeminden 20cm yükseklikte, 30cm genişlikte, düzgün kesme taşlarla örülmüş birer basamak ortaya çıkarılmıştır. Batıdaki sekinin güney ucunda, sekiye çıkılmasını sağladığı anlaşılan iki basamaklı bir merdiven vardır (Res.5). Kalan izlerden, doğu duvarı önünde de 95cm genişlikte bir seki ve 30cm genişlikte bir basamak bulunduğu anlaşılmaktadır.

Soyunmalık mekânının kuzeybatı kesiminde yer alan zeytin ağacı, bu kesimdeki çalışmalarımızı güçleştirdi. Ağacın köklerinin yayıldığı 2m50cm X 2m20cm.lik bir alan kazılamadı (Bk. Res.4). Soyunmalığın geriye kalan kısmında, bir bölümü korunabilmiş durumda, düzgün kesme taş plakalarla kaplı bir zemine ulaşıldı (Res.6). Zemin kaplamasının güneyde kalan bölümünün, güney duvarıyla birlikte boğaza doğru kayarak yok olduğu anlaşıldı. Soyunmalık mekânının ortası olması muhtemel bir noktada, 12cm çapında, pişmiş toprak bir künk ortaya çıkarıldı. Bu küngün soyunmalıkta yer alan fiskiyeli bir havuza ait olduğu düşünülmektedir. Ancak havuza ait başkaca bir iz günümüze ulaşmamıştır.

Soyunmalık mekânının kuzey ve batı sekilerinde, sekilerin içini dolduran dolgu malzemesi molozlar arasında, çeşitli seviyelerde, 388 adet sikke bulunmuştur. Osmanlı sultanları I. Murad döneminden (1362-1389) II. Bayezid (1481-1512) dönemine kadar uzanan 150 yıllık bir zaman dilimine yayılan ve çoğunluğu II. Murad (1421-1451) ve II. Mehmed (1451-1481) dönemlerine ait olan bu sikkelerin, buraya nasıl geldikleri tam

Beçin 2005 Kazısı

olarak açıklanamamaktadır. Sekilerdeki molozlar arasında ve çeşitli seviyelerde ele geçmiş olmaları, sürüklenmeyle gelmiş olamayacaklarını düşündürmektedir. Ayrıca, hamamın zaviyedeki diğer yapılarla birlikte, olasılıkla XIV. yüzyılın ikinci yarısında, yani bu sikkelerin darp tarihlerinden daha önceki bir dönemde inşa edildiği de unutulmamalıdır. Bu durumda, sikkelerin buraya bir onarım sırasında, sekilerin doldurulmasında kullanılan molozlarla birlikte geldiğini kabul etmek mümkün görünmektedir.

Soyunmalık mekânında karşılaşılan önemli sorunlardan biri de, giriş açıklığının nerede yer aldığıdır. Günümüze kısmen sağlam ulaşan ve zaviyenin avlusuna bakan kuzey duvarı üzerinde, bir girişe işaret edebilecek herhangi bir açıklık yoktur. 3m20cm.lik bölümü günümüze gelebilen doğu duvarının mevcut kısımları üzerinde de herhangi bir iz görülmemektedir. Bu durumda giriş açıklığının, doğu duvarının yıkılan kısmında, ya da güney duvarı üzerinde olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Böylece hamama zaviye avlusundan değil, zaviyenin kuzeydoğusundaki sur kapısının hemen önünden, bir başka deyişle mescidin doğusundan ulaşıldığını söyleyebiliriz. Kaldı ki hamamın sadece zaviyeye değil, mahalleye hizmet veren ve gelir getiren bir yapı olduğu düşünüldüğünde, ulaşımının dışarıdan sağlanması daha mantıklı görünmektedir.

Soyunmalıkta karşımıza çıkan bir diğer sorun, mekânın boyutları ve örtüsüdür. Güney ve doğu duvarlarının boyutları hakkında -şimdilik kaydıyla- bilgimiz olmadığı için, soyunmalığın boyutları ve örtüsü hakkında kesin bir yorum getirmek güçtür. Ancak, gerek mekânın güneybatısında yer alan ve *aralık* olduğunu düşündüğümüz mekânın boyutları, gerekse zeminde bulduğumuz, mekânın ortasında yer alan bir havuza ait olması muhtemel künk, bu konuda bazı ipuçları vermektedir. Bu ipuçlarından hareketle, günümüze sadece 3m20cm.lik bölümü ulaşabilen doğu duvarının, güneye doğru yaklaşık 5m20cm daha devam ettiği, dolayısıyla mekânın yaklaşık 7mX8m40cm boyutlarında, düz ahşap tavanla örtülü, kareye yakın dikdörtgen planlı bir mekân olduğu tahmin edilebilmektedir. Bu konudaki kesin sonuca, 2006 yılında gerçekleştirilecek çalışmalarla ulaşabileceğini umuyoruz.

Kalan izlerden, soyunmalık mekânının güneybatısında, soyunmalık ile ılıkılık arasında, *aralık* mekânı olarak adlandırabileceğimiz bir mekânın bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu mekânın batısındaki uzunlamasına dikdörtgen planlı mekân, dışarıdan sıcaklığın güney duvarına yaslanmaktadır. 4m uzunluğundaki bu mekânın, doğu ve batı duvarları kısmen sağlam kalabilmiş, güney duvarı ise tamamen yıkılmıştır. Sıcaklıkla ortak olan kuzey duvarı üzerindeki izler, sivri kemerli bir tonozla örtülü olduğunu göstermektedir. Aralıktan ulaşılan (?) bu mekânın, bir tuvalet olabileceği akla gelmektedir. Gerek aralık mekânının, gerekse tuvalet olması muhtemel bu mekânın kazıları, 2006 yılına bırakıldı.

62cm genişlikte sivri kemerli bir açıklık, aralık olması muhtemel mekânı, ılıkılık mekânına bağlamaktadır. Ilıklık, 3m30cmX3m30cm boyutlarında kare planlı bir mekândır. Çalışmalar sırasında, ortalama 30cm derinlikte, ılıkılığın kuzey, güney ve

doğu duvarları boyunca uzanan, zeminden 68cm yükseklikte birer sekinin izlerine rastlanmıştır (Res.7). Güney ve doğudaki sekiler 57cm, kuzeydeki seki ise 47cm genişliktedir. Ilıklık mekânının güneybatı köşesinde, aralık girişine yakın bir kesimde, 105cm derinlikte, mermer bir kurna bulundu (Res.8). Kurnanın ağız çapı 60cm, kaide çapı 56cm, yüksekliği 47cm'dir. Sıcaklık ya da halvetlerden birine ait olması muhtemel bu kurnanın, ılıklığa nasıl geldiği tartışmalıdır. Götürülmek üzere hamamdan çıkarılmaya çalışılmış, ancak, çok ağır olması nedeniyle burada bırakılmış olabileceği akla gelmektedir. Bugün ılıklığin üst örtüsüne ait herhangi bir iz yoktur. Ancak kare planlı oluşu, üzerinin bir kubbeyle örtülü olduğunu düşündürmektedir. Kazı sırasında molozlar arasında bulunan çok sayıdaki tuğla ve aydınlatma deliği künklerine ait parçalar da, bu düşüncemizi desteklemektedir. Ilıklıkta bulunan tuğlalardan bir kısmı, 2003 yılı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan mescidin mihrabında kullanılan, 15cmX20cm boyutlarındaki palmet formlu tuğlaların benzeridir (Res.9)). Molozlar arasında ele geçirilen ve kubbedeki aydınlatma deliklerinde kullanıldıklarını düşündüğümüz künklerin çoğu kırıktır. Sağlam sayılabilecek künklerden birinin çapı 18cm, uzunluğu ise 33cm.dir.

Ilıklığın kuzeydoğu köşesinde yer alan 62cm genişlikteki sivri kemerli açıklıktan, tıraşlık mekânına girilmektedir. 1982 yılında kazıldığını bildiğimiz tıraşlık mekânı, 3m15cm.X2m05cm boyutlarında dikdörtgen bir mekândır. Mekânın üst örtüsüne ait herhangi bir iz bulunmamasına karşın, dikdörtgen şekilli oluşundan hareketle, bir tonozla örtülü olduğunu kabul etmek mümkündür. Tıraşlık mekânının zemin döşemesi sökülmüş, içi, zemin seviyesine kadar toprak ve molozla dolmuş durumdaydı. 90cm derinlikte cehennemlik zeminine ulaşıldı (Res.10).

Ilıklığın batı duvarının kuzey kesiminde yer alan bir açıklıktan, sıcaklık mekânına geçilmektedir. Giriş açıklığının, söveleri ve kemeri tahrip olmuş durumdadır. Mevcut izlerden, açıklığın 67cm genişlikte olduğu anlaşılmaktadır. Sıcaklık, 3m10cmX7m00 boyutlarında dikdörtgen planlı bir ana mekanla, 3m10cmX3m10cm boyutlarında iki halvet hücrelerinden oluşmaktadır. Duvarların üst kesimlerinde halen görülebilen izlerden, üst örtüsü tahmin edilebilmektedir. Ana mekanın ortasındaki 3m10X3m10cm boyutlarındaki kare kısım bir kubbeyle, yanlarda kalan kısımlar ise, olasılıkla birer sivri kemerli tonozla örtülü olmalıydı (Res.11,12). Duvarlarda mevcut izlerden, sıcaklığın bu bölümünde 6 adet kurna bulunduğu tespit edildi.

Sıcaklığın enine dikdörtgen planlı ana mekânının batısında yer alan iki halvet, 3m10cmX3m10cm boyutlarında kare planlı mekânlardır (Res.13-14). 1982 yılında kazısı yapılan kuzeydeki halvet içinde mermer bir kurna bulunmuş ve zemin döşemesinin söküldüğü anlaşılmıştı¹. Sıcaklığın ana hacminden halvete girişi sağlayan açıklık, büyük ölçüde tahrip olmuştur. Ancak sövelerin alt kesiminde kalabilen izlerden, açıklığın 62cm genişliğinde olduğu saptanabilmektedir. Halvetin batı duvarı üzerinde,

¹ Bk.M.O.Arık, *a.g.m.*, s.311.

Beçin 2005 Kazısı

bir başka deyişle su deposuna bakan duvarında büyük bir gedik mevcuttur. Bu gedik, su deposuna açılan kontrol penceresine ait olmalıdır. Kuzey ve batı duvarları üzerindeki izlerden, halvette iki kurna bulunduğu anlaşılmaktadır.

Daha önce kazılmamış olan güneydeki halvete girişi sağlayan açıklık tamamen tahrip olmuş, açıklığın genişliği hakkında fikir verecek bir iz de kalmamıştır. Kalan izlerden, halvetin güney ve batı duvarlarında birer kurna bulunduğu tahmin edilebilmektedir. Kazı çalışmaları sırasında, yaklaşık 1m.lik moloz ve toprak tabakasının kaldırılması sonucu halvetin zemin seviyesine inilmiş, ancak diğer mekânlarda olduğu gibi burada da döşemenin söküldüğü görülmüştür. Her iki halvette, zemin seviyesinin 90cm altında, cehennemlik zeminine ulaşılmıştır. Halvetlerin örtüsüne ilişkin herhangi bir iz bulunmamasına karşılık, mekânların kare planlı olmalarından hareketle, birer kubbe ile örtülü olduklarını kabul etmek mümkündür.

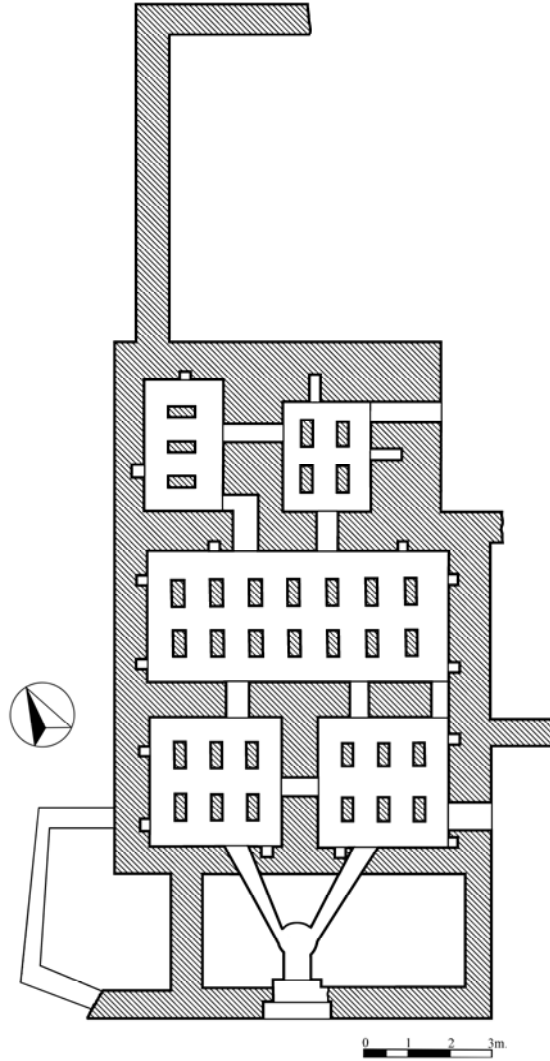
Hamamın batısında, 2m60cmX5m95cm boyutlarında, dikdörtgen planlı bir su deposu bulunmaktadır. Örtüsü yıkılmış olmasına karşın, duvarların üst kesiminde kalan izlerden, deponun sivri kemerli bir tonozla örtülü olduğu anlaşılmaktadır (Res.15). Depo, 1982 yılında yürütülen çalışmalar sırasında temizlenmiş, kazan yuvası ve ocak ortaya çıkarılmıştır. Çalışmalarımız sırasında, 1982 yılında görüldükten sonra kapatılmış olan kazan yuvası ve ocağı açarak, ısıtma sistemini ortaya çıkarmaya çalıştık. Deponun kuzey kısmında yer alan kazan yuvası, yaklaşık 85cm çapındadır (Res.16). Ocağın, kazan yuvasının altına denk gelen sivri kemerli açıklığı sağlam olmakla birlikte, üzerinde yer alması gereken kemer yıkılmıştır. Ocak ve kazan yuvasının temizlenmesinden sonra, halvetlere doğru uzanan iki duman kanalı da temizlenmiş ve hamamın ısıtma sistemi ortaya çıkarılmıştır.

Hamamın batı cephesinin kuzey köşesinde, bir yandan su deposuna diğer yandan zaviyenin güneydoğusundaki ek mekânın güney duvarına yaslanmış bir soğuk su deposu bulunmaktadır (Res.17). Bitişme çizgilerinden, yapıya sonradan eklendiği anlaşılan deponun üzeri açıktır. Deponun güneybatı köşesinde çeyrek daire şekilli küçük bir havuz vardır. Depodaki su seviyesinin kontrolü amacıyla yapıldığı anlaşılan bu küçük havuzdan inen bir künk sistemi, sıcak su deposuyla bağlantıyı sağlamaktadır. Hamamın su kaynağının yeterli gelmediği bir dönemde inşa edildiği anlaşılan deponun zemininde bazı künkler görülmekle birlikte, tahrip olabilecekleri endişesiyle açılmamış, bu kesimdeki çalışmalar önümüzdeki sezona bırakılmıştır.

Seymenlik Hamamı'nda gerçekleştirdiğimiz 2005 yılı kazı ve temizlik çalışmaları kapsamında elde ettiğimiz en önemli veriler, şüphesiz ısıtma sistemine ilişkin veriler oldu (Şek. 3). Hamamdaki tüm mekânların zeminlerinin sökülmüş olması talihsizlik gibi görünse de, Türk hamamlarının ısıtma sistemi hakkında önemli bilgiler edinmemizi de sağladı. Sıcak su deposunun altındaki ocakta yakılan ateşin dumanının cehennemliğe ulaşmasını sağlayan iki kanal, temizlenerek ortaya çıkarıldı. Cehennemliğin, halvetlerin altına denk gelen bölümünde, dumanın halvetler arasında dolaşımını sağlamak amacıyla, iki halvet arasındaki duvarın ortasında, 40cm genişlikte

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

bir açıklık bırakılmıştır. Dumanın, halvetlerin altındaki kanallardan geçerek sıcaklığa ulaşabilmesi, sıcaklıkla halvetler arasındaki duvara açılmış, yine 40cm genişlikte birer açıklıkla sağlanmıştır. Duman, benzer açıklıklardan geçerek ılıklik ve traşlığa ulaşmaktadır. Ilıklık mekânının güney duvarının doğu köşesinde yer alan, 40cm genişliğindeki açıklık, dumanın, aralık mekânına ulaşmasını sağlamaktadır. Kazılmadığı için, şimdilik bu mekândaki ısıtma sistemine ilişkin bir bilgiye sahip değiliz.

Şek.3-Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Cehennemlik Katı Planı. (Rölöve ve Çizim Ş.Çakmak).

Beçin 2005 Kazısı

Cehennemlikte, dumanın mekânlar arasında dolaşımını sağlayan açıklıkların yanı sıra, güneydeki halvetin güney duvarı üzerinde yer alan, 60cm genişlikte bir açıklık dikkati çekmektedir. Bu açıklık, herhangi bir mekâna açılmamaktadır. Türk hamamlarında cehennemliğin dışarıyla irtibatını sağlayan bu tür açıklıklara rastlanmaması, açıklığın işlevini tartışmalı hale getirmektedir. Ancak bu açıklığın, cehennemliğin bakım gerektirdiği dönemlerde kullanılmak üzere inşa edildiğini, diğer zamanlarda kapalı tutulduğunu kabul etmek, akla en yakın çözüm gibi görünmektedir.

Çalışmalarımız sonucunda, cehennemlikteki kanal ve açıklıkların yanı sıra, dumanın dışarı atılmasını sağlayan tüteklikler de ortaya çıkarıldı. Halvet duvarlarında üçer, sıcaklık ana mekânında altı, tıraşlık ve ılıkılıkta ise ikişer tüteklik bulunduğu saptandı.

Mekânların zemin döşemelerinin, küçük tuğla payelerle taşındığı görüldü. Halvetlerde altışar (Bk.Res.14), sıcaklık ana mekânında ondört (Bk.Res.12), tıraşlıkta üç (Bk.Res.10), ılıkılıkta dört adet ayak tespit edildi. 15cmX30cm ve 30cmX30cm boyutlarında iki tip tuğla kullanılarak örülen ayakların, sadece alt kısımları günümüze sağlam olarak ulaşabilmiş, üst kısımları, zemin döşemelerinin sökülmesi sonucu tahrip olmuştur. Çalışmalarımız sırasında bol miktarda tuğla parçası ele geçirilmiştir.

Değerlendirme: Seymenlik Hamamı, Semavi Eyice tarafından Türk hamamlarının sıcaklık mekânları esas alınarak yapılan sınıflandırmaya göre, *ortası kubbeli, enine sıcaklıklı, çifte halvetli hamamlar* adıyla tanımlanan gruba ait örneklerdendir¹. Bu tür hamamlara, çoğunlukla XV. yüzyılda olmak üzere, Anadolu Selçuklu döneminden Osmanlı mimarisinin sonuna dek hemen her yüzyılda sıkça rastlanmaktadır. *Tokat Pervane Hamamı* kadınlar kısmı (XIII. yy. ikinci yarısı)² *Bursa Şengül Hamamı* (XIV. yy)³, *Tire Yeniceköy Hamamı* (XIV-XV.yy)⁴, *Ankara Karacabey Hamamı* (1440-41)⁵, *Afyon Gedik Ahmed Paşa Hamamı* erkekler kısmı (XV. yy. ikinci yarısı)⁶ *İznik Büyük Hamam* (XV.yy)⁷ ve *Edirne Mihal Gazi Hamamı* (XV.yy)⁸ bu gruba dahil edilebilecek hamamlardan bazılarıdır. Beçin'de yer alan ve 1995 yılı

¹ Bilgi için bk. S. Eyice, "İznik'de Büyük Hamam ve Osmanlı Devri Hamamları Hakkında Bir Deneme", *Tarih Dergisi*, XI (1960), İstanbul, s.112-114.

² Plan için bk. Y. Önge, *Anadolu'da XII-XIII. Yüzyıl Türk Hamamları*, Ankara 1995, s. 248.

³ Plan için bk. E.H. Ayverdi, *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri*, İstanbul, 1966, s. 480.

⁴ Plan için bk. C. Çakmak, *Tire Hamamları*, Ankara, 2002, s. 43, çizim 7.

⁵ Plan için bk. E.H. Ayverdi, *Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Sultan Murad Devri*, İstanbul, 1989, s. 321.

⁶ Plan için bk. E.H. Ayverdi, *Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri*, III, İstanbul, 1989, s. 19.

⁷ Plan için bk. S. Eyice, *a.g.m.*, s. 119.

⁸ Plan için bk. S. Erken, "Edirne Hamamları", *Vakıflar Dergisi*, X (1973), Ankara, Plan 2.

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

çalışmaları kapsamında kazı ve temizliği gerçekleştirilen *Bey Hamamı* da (XV. yy) aynı plan şemasının daha küçük boyutlu temsilcilerindedir¹.

Tarihlendirme: Seymenlik Zaviyesi'ni, kentin gelişimini ve toplantı mekânında ele geçirilen sikkeleri dikkate alarak, XIV. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmiştik². Zaviyede yer alan hamam da, malzeme ve işçilik bakımından zaviyenin diğer yapılarıyla yakın benzerlikler taşımaktadır. Özellikle ılıkılıkta ele geçirilen palmet formlu tuğlaların, mescidin mihrabında yer alan tuğlalarla olan benzerliği göz önünde bulundurulduğunda iki yapının çağdaş olduğunu, yani hamamın, toplantı mekânı, mutfak ve mescitle birlikte XIV. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildiğini kabul etmek mümkün görünmektedir.

2002 yılından bu yana sürdürdüğümüz Seymenlik Zaviyesi kazısı, Ortaçağ Anadolu zaviyeleri hakkında önemli bilgiler edinmemizi sağladı. 2005 yılında zaviyenin hamamında gerçekleştirdiğimiz çalışmalar, Türk hamamlarının ısıtma sistemi konusundaki bilgilerimizi pekiştirdi. 2006 yılında, soyunmalık mekânının güney kesimi ile aralık ve tuvalet olduğunu düşündüğümüz mekânların kazı ve temizliği ve yapının korumasını amaçlayan konservasyon ve konsolidasyona yönelik çalışmalar planlanmaktadır.

Ertan Daş

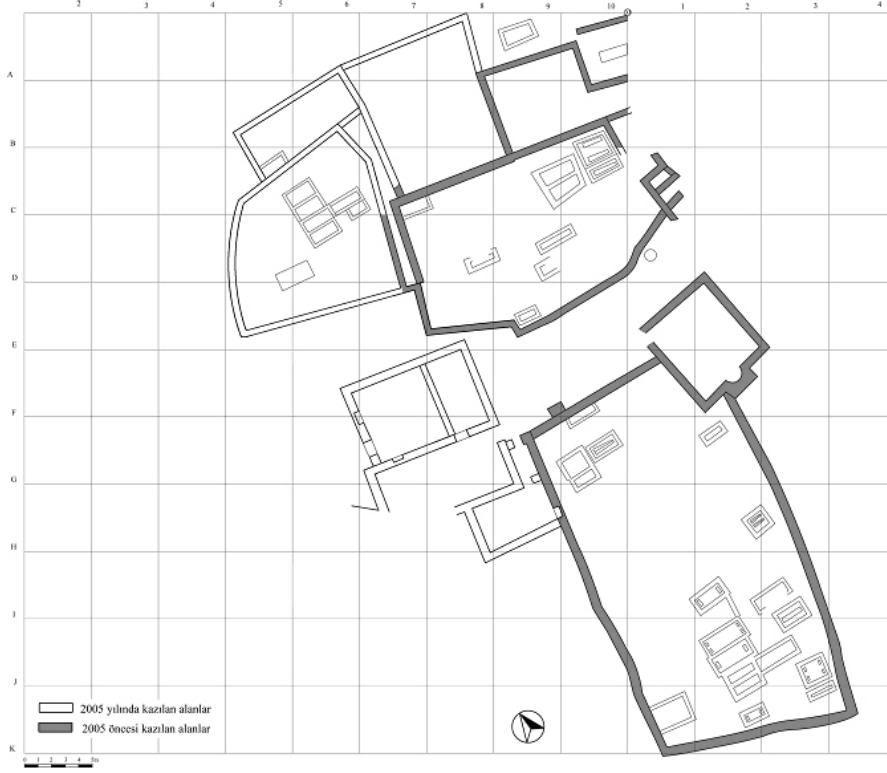
Menteşe Mezarlığı Kazısı: Beçin ören yerinin güneydoğusundaki *Menteşe Mezarlığı*'na, sur dışındaki *Kepez Mahallesi*'ne giden patika yoldan ulaşılmaktadır. 2002 yılında kazı çalışmalarına başlanan mezarlık, yükseklikleri yer yer iki metreyi aşan makilerle kaplanmış durumdaydı. Mezarlığın temizlenmesi ve mezar taşlarının ortaya çıkarılarak yerlerine yerleştirilmesi ve envantere geçirilmesi çalışmalarına 2005 sezonunda da devam edilmiştir. 2002, 2003, 2004 sezonları boyunca sürdürülen kazılarda, kent surları ile Kepez Mahallesi arasında yer alan patika yolun kuzey ve güney kesimlerinde, yaklaşık 60m X 40m. boyutlarında bir alan makilerden temizlenerek kazısı yapılmıştır³. 2005 yılında, önceki yıllarda kazısı tamamlanan alanın güneybatısında, 25m X 40m boyutlarında bir alanda çalışmalara devam edilmiştir (Şek. 4).

¹Bilgi ve plan için bk. R. H. Ünal, "Beçin 1995 Kazısı", *Sanat Tarihi Dergisi*, IX, İzmir,1998, s.135-145.

² Zaviyenin tarihlendirilmesi hakkında bilgi için bk. *Ay.mak.*, s. 356.

³ Bk.R.H.Ünal, "Beçin 2002 Kazısı", *Sanat Tarihi Dergisi XIV/1*, İzmir 2005, s.335-344; E.Daş, A.Demir, "Menteşe Mezarlığı Kazısı", (R.H.Ünal vd., "Beçin 2003 Kazısı"), *Sanat Tarihi Dergisi*, XIV/2(2005), İzmir, 2005, s.135-157; E.Daş, "Menteşe Mezarlığı Kazısı", (R.H.Ünal vd., "Beçin 2004 Kazısı"), *Sanat Tarihi Dergisi*, XV/2(2006), İzmir, 2006, s.97-101

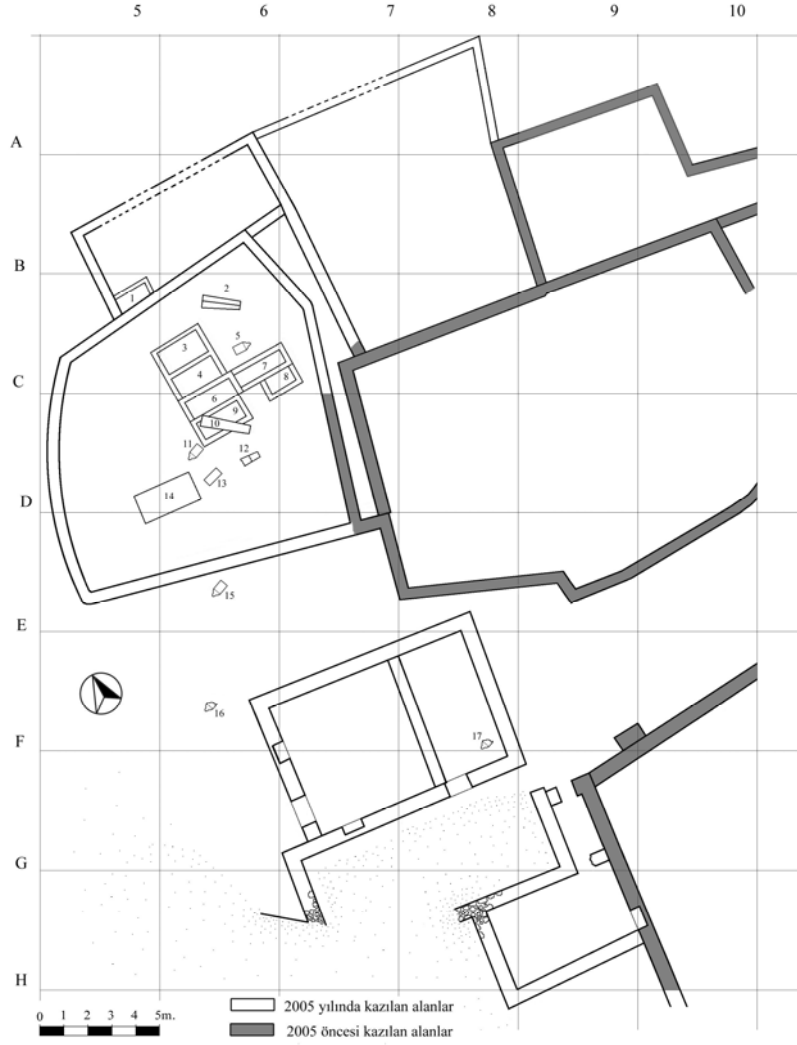
Beçin 2005 Kazısı

Şek.4- Mentеше Mezarlığı Vaziyet Planı (Rölöve ve Çizim E.Daş)

Önceki yıllarda kazısı yapılmış alanlarda yeniden büyüyen ot ve çalılıarın temizlenmesiyle çalışmalara başlandı. 2002 yılında kazısı yapılan C-D/8-9 karelerinin bulunduğu alanın batı kesimindeki çalılar arasında, kısmen görülebilen mezar ve mezar taşları bizi, 2005 kazısına bu kesimde devam etmeye yöneltti. A-J/3 ve A-J/7 kareleri arasında kalan alandaki otlar ve çalılar temizlendi (Şek 5). Temizlik sonrasında, 6 numaralı mezar, 2 ve 10 numaralı kapak taşları ile bazı duvar izleri toprak üzerinde görülebilmekteydi.

Kazı çalışmalarına, definciler tarafından tahrip edildiği anlaşılan 6 numaralı mezar ve çevresi ile, 2004 yılında kazısına başlanan ancak tamamlanamayan, A/6 ve J/8 kareleri arasında kalan dikdörtgen mekanın içinde, iki ayrı koldan devam edildi. Çalışmalar ilerledikçe, 6 numaralı mezarın

Şek.5- Menteşe Mezarlığı 2005 yılı kazısı (Rölöve ve çizim E.Daş)

kuzeyinde ve doğusunda ikişer, güneyinde ise bir mezarın daha yer aldığı anlaşıldı (Res. 18). Bu kısımda, bitişik nizamda inşa edilmiş olan toplam altı mezarın bitişme çizgileri takip edildiğinde, 6 numaralı mezarın 9 numaralı mezara, 3, 4 ve 7 numaralı mezarların 6 numaralı mezara, 8 numaralı mezarın ise 7 numaralı mezara bitiştirildiği

anlaşılmaktadır. 3 ve 4 numaralı mezarları ayıran duvarda bitişme çizgisi yoktur. İkiz olduğunu düşündüğümüz bu mezarlar aynı zamanda planlanmış olmalıdır. Bu durumda, ilk olarak 9 numaralı mezarın inşa edildiği, bir süre sonra kuzey duvarı bitişine 6 numaralı mezarın eklenmiş olduğu söylenebilir. 3 4 ve 7 numaralı mezarlar, 6 numaralı mezardan sonra, 8 numaralı mezar ise 7 numaralı mezardan sonra inşa edilmiştir. 7 ve 8 numaralı mezarların duvarları, bu mezarlıktaki örneklerin çoğu gibi kırma taşlarla inşa edilmiştir. Buna karşın, 6 numaralı mezarın toprak üzerinde kalan duvarları devşirme mermer parçalarla, toprak altında kalan mezar çukurunun yan duvarları kırma taşlarla; 3, 4 ve 9 numaralı mezarların duvarları ise düzgün kesilmiş kum taşlarıyla inşa edilmiştir. Duvarları kumtaşı ile inşa edilmiş mezarlarda, bu malzemenin doğa koşullarına karşı dayanıksız olması nedeniyle, duvarların büyük ölçüde tahrip olduğu görülmüştür. 6 numaralı mezarın başucu kısmında defneciler tarafından açılan 1m.X1m.'lik açıklıktan içeri girilerek mezar çukuru temizlenmiş, ancak küçük kemik parçaları dışında buluntuya rastlanmamıştır. 9 numaralı mezarın yaklaşık üç metre kuzeybatısında yer alan ve duvarları kırma taşlarla inşa edilmiş olan 14 numaralı mezar, önemli ölçüde tahrip olmuştur.

Mezarları çevreleyen duvar, D/7 karesinin güneydoğu köşesindeki duvar kalıntısından itibaren izlendi. Duvarın, E/5 karesinin ortalarına kadar düz bir hat izleyerek devam ettiği, buradan geniş bir yay çizerek C/5 karesinin güneybatı köşesine ulaştığı tespit edildi. Buradan, yine düz bir hat izleyerek B/6 karesinin güneydoğu kesiminden güneye kıvrılan duvar, tekrar bir dirsek yapmakta ve D/7 karesinin güneydoğu köşesinde, başlangıç duvarıyla birleşmektedir (Res.19). 2005 kazı sezonunda ortaya çıkarılan mezar ve mezar taşı buluntularının büyük bir kısmı, bu duvarların sınırladığı alan içinde ve yakın çevresindedir. Kazı ve temizlik çalışmaları sırasında 2 mezar taşı¹, biri yarım olmak üzere 2 mermer kapak taşı², 1 mermer sanduka³ ve mezar taşı olarak yontulmak üzere getirildiği anlaşılan, üzeri sütun başlığı şeklinde kabartmalı devşirme mermer bir parça⁴ ortaya çıkarılmıştır. Tepelikleri palmet şeklinde yontulmuş olan mezar taşlarının her ikisinin de, ön ve arka yüzleri kitabelidir⁵. Taşların alt kesimleri, muhtemelen defneciler tarafından yerlerinden sökülürken kırılmıştır. 6 numaralı mezarın üzerinde yer alması gerektiğini düşündüğümüz, defnecilerin 9 numaralı mezarın üzerine yuvarladıkları 10 numaralı kapak taşı kitabeli, diğer kapak taşı ve sanduka ise kitablesizdir. Plan üzerinde işaretlenmiş olan buluntular dışında, 10 mezar taşı parçası, 3'ü envanterlik 20'si etütlük olmak üzere 23 sikke ve çok sayıda sırlı-sırsız seramik parçası ele geçirilmiştir.

¹ Plan üzerinde 5 ve 11 numaralarla işaretlenmiştir.

² Plan üzerinde 2 ve 12 numaralarla işaretlenmiştir.

³ Plan üzerinde 10 numara ile işaretlenmiştir.

⁴ Plan üzerinde 13 numara ile işaretlenmiştir.

⁵ Mezar taşlarıyla ilgili bilgi için bu raporun "mezar taşları" bölümüne bk.

Alanın batısını sınırlayan yay şeklindeki kırma taş duvar, buradan geçen dere yatağı nedeniyle büyük ölçüde tahrip olmuştur. Kazı çalışmaları sonunda, mezarların su taşkınları sonucu tahrip olmasını engellemek amacıyla, çevre duvarı yaklaşık 50 cm. yükseltilmiştir.

Yukarıda sözü edilen mezarların bulunduğu alanın kuzeyini sınırlayan duvarın batı kesiminde, C/5 karesinin yaklaşık ortalarından başlayan, büyük bir kısmı tahrip olmuş bir duvara rastlanmıştır. Duvar, kuzeye doğru 4 metre devam ettikten sonra, kuzeydoğuya dönmektedir. A/6 karesinin güneydoğu köşesinde, duvarın bir kolu güneye yönelmekte, diğer kolu ise, A/8 karesinin kuzey kenarının yaklaşık ortalarında, 2002 yılı kazısında ortaya çıkarılan duvarla birleşmektedir. Güneye yönelen duvar, C/7 karesinin güneydoğu köşesi yakınlarında, yine 2002 yılı kazısında ortaya çıkarılan bir başka duvarla birleşmektedir.

Etrafı duvarlarla çevrili alan içinde, az miktarda sırsız seramik parçası ile duvarları oldukça özensiz bir mezar dışında her hangi bir buluntuya rastlanmamıştır. Bu alanlarda, ana kayanın yaklaşık 20-25 cm. derinlikte olduğu görülmektedir. Mezarlıkta daha önce kazısı yapılan kesimlerde olduğu gibi bu alanların da, içlerine toprak doldurularak gömüye elverişli hale getirildiği, ancak değerlendirilemeden terk edildiği anlaşılmaktadır. Parseller arasında görülen dar ve yamuk koridorlar, muhtemelen yürüyüş yolları olarak tasarlanmış olmalıdır.

*Dikdörtgen yapı ve çevresindeki çalışmalar:*2004 yılında kazısına başlanan ancak tamamlanamayan dikdörtgen yapının içinde ve çevresindeki çalışmalara 2005 yılında da devam edildi (Res.20). Önceki sezonda, yapının içinde, kuzey duvarının doğu kesiminde, güneye doğru uzanan bir duvar parçasının yaklaşık 2 metrelik kısmı açığa çıkarılabildi. 2005 yılı çalışmaları sırasında, bu duvarın kuzey-güney yönünde yapıyı ikiye böldüğü ve girişin hemen yanında, güney duvarıyla birleştiği görüldü. Bu duvar, ilk bakışta yapının iki mekandan oluştuğunu düşündürmektedir. Ancak dikdörtgen yapının batı duvarının iç kesiminde zemin kotu saptandıktan sonra, kazı çalışmalarına zemin takip edilerek doğu istikametinde devam edildi ve bu duvarın bir sekiye ait olduğu anlaşıldı. Kırma taştan ve özensiz yapısıyla geç dönem eklentisi gibi görünen duvarın orijinal olup olmadığının tespiti amacıyla, sekinin kuzey doğu köşesinde 50cm.X50cm. boyutlarında bir sondaj çukuru açıldı. 33 cm derinlikte, yapının batısında tespit edilen zemin ile aynı kotta bir zemine rastlanması, bu duvarın bir sekiye ait olduğunu kuşku götürmeyecek bir biçimde kanıtladı.

Dikdörtgen yapının batı duvarının temizliği sırasında, bazı taşların harçsız ve gelişigüzel yerleştirildiği dikkatimizi çekti. Bu taşlar kaldırılınca, duvarın kuzey kesiminde, zemini kayrak taşlarıyla döşenmiş, genişliği 90 cm ve derinliği 41 cm olan bir ocak nişi ortaya çıktı. Batı duvarının güney ucunda, 113 cm genişliğinde bir giriş açıklığı, güney duvarının batı kesiminde de, yerden 60 cm. yükseklikte, 67 cm

Beçin 2005 Kazısı

genişliğinde, dikdörtgen bir niş bulunmaktadır (Res.21, 22). Ocak nişinin hemen önünde, toprağın rengini bir miktar değiştiren bir kül tabakası tespit edilmiştir (Res.23). Batı duvarı üzerindeki giriş açıklığının eşliğinde, üzeri kabartmalı, devşirme bir mermer blok yer almaktadır (Res.24). Dışta, bu giriş açıklığının hemen önünde, zemine yer yer irili ufaklı taşlar döşendiği görülmüştür. Ancak bu döşeme, 8-10 metre uzağından geçen dere yatağından taşan sular nedeniyle, önemli ölçüde tahrip olmuştur (Res.25). Açıklığın önündeki döşeme, 1998 yılında kazısı ve konservasyonu tamamlanan, Ahmet Gazi Medresesi'nin 80 metre kadar doğusundaki zaviyenin önünde yer alan döşemeyi anımsatmaktadır. Taş döşemeli bu alanın üzeri, bir sundurma çatıyla örtülmüş olmalıydı. Yapının güney duvarı, güneybatı köşesinden itibaren, batıya doğru 120 cm. kadar devam ettikten sonra, güneye yönelmektedir.

2004 yılı çalışmaları tamamlandığında, dört duvarı ortaya çıkarılan dikdörtgen yapının işlevi hakkında kesin bir fikir yürütülememekteydi¹. Mekanının içindeki ocak ve niş, bu yapının ya da yapılar topluluğunun, içinde yaşanmak üzere tasarlandığını göstermektedir. Nitekim, yapının güneyindeki yükseltide yapılan kazı çalışmaları sonucunda, bu yapıda birden fazla mekanın bulunduğu anlaşılmıştır. Dikdörtgen yapının güneydoğu köşesine 150 cm uzaklıktaki duvar kalıntıları izlenerek, 170cm.X300cm. ölçülerinde dikdörtgen bir mekana ulaşılmıştır (Res.26). Mekanın 70cm. genişliğindeki giriş açıklığı, mescidin kuzeybatısında yer alan küçük alana açılmaktadır. Bu mekanın güney duvarı üzerinde ikinci bir girişin varlığı, bir başka mekana ulaşılmasını sağlayan bir geçiş mekanı olduğunu düşündürmektedir. Nitekim güney girişinin, 610cm.X370cm. ölçülerinde, yamuk dikdörtgen şekilli bir başka mekana açıldığı anlaşılmıştır. Mekanın doğu duvarının güney ucunda, 85cm. genişliğinde bir açıklık vardır. 2005 yılı kazı çalışmaları sırasında yapının zeminine henüz ulaşılammış olmasına rağmen, eşığı görülebilen bu açıklığın bir kapıya ait olması ihtimali zayıf görünmektedir. Geçiş mekanı ile bu mekanın zemin kotlarının aynı olması durumunda, açıklığın, yerden yaklaşık 40 cm. yukarıdan başlayan bir pencereye ait olması gerekmektedir. Ancak bu varsayımı doğrulayabilecek verilere henüz ulaşılammıştır.

Mezarlıkta kazısı tamamlanan alanların düzenlemesi yapılmış, bir sonraki dönemde devam edilmek üzere bu kesimdeki çalışmalara son verilmiştir (Res.27-29).

Yukarıda sözü edilen bu üç mekanın üçünün de, kırma taşlarla inşa edilmiş duvarlarının kalınlığı, 55cm. ile 65cm arasında değişmektedir. Bu kalınlıktaki bir duvarın tonoz ya da kubbe gibi bir örtüyü taşıyamayacağı açıktır. Duvarların göreceli olarak ince oluşları, mekanların üzerlerinin, ahşap birer çatıyla örtülü olduğunu düşündürmektedir. Yapıların içinde bulunan az sayıda sırlı ve sırsız seramik parçası, devşirme bir sütundan yapılmış bir loğ taşı, küçük bir mezar taşı parçası ve oldukça harap durumdaki sikkeler dışında, yapının işlevi hakkında ipuçları verebilecek buluntuya rastlanmamıştır. İnşa tarihi ve yapının kimliği hakkında bilgi verebilecek

¹ Bk. E.Daş, "Menteşe Mezarlığı Kazısı", (R.H.Ünal vd. "Beçin 2004 Kazısı"),s.101.

herhangi bir kitabe de yoktur. Ancak bu mekanların yerleşim şeması incelendiğinde, bu mekanların, dikdörtgen yapının yaklaşık 13 metre doğusunda yer alan mescitle, mescidin önündeki küçük meydanla ve birbiriyle ilişkilendirilmiş oldukları izlenimi edinilmektedir. Nitekim, mescidin ve önünde bir geçiş koridoru bulunan mekanın girişlerinin, aynı meydana açıldıkları görülmektedir. Eldeki veriler, yatakhane, yemekhane, toplantı odası gibi mekanlara sahip oldukları bilinen zaviyeleri akla getirmektedir.

Anadolu'nun, Selçuklu hakimiyetiyle birlikte, dini ve sosyal işlevlere sahip zaviyelerle donatıldığı bilinmektedir¹. Ele geçirilen bölgelerdeki yolların güvenliğinin sağlanması, gezici dervişlerin ve yoksulların beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması ve yörenin canlandırılması gibi amaçlarla inşa edilen, ahi ya da tarikat şeyhinin yönettiği zaviyeler, özellikle XIV ve XV. yüzyıllarda, Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yayılmıştır.

Ahilik, Menteşe Beyliği'nde de önemli bir toplumsal işlev üstlenmiş olmalıdır. Menteşe İli'nde, 30 kadar Ahi zaviyesi bulunduğu anlaşılmaktadır². İbn Batuta, 1333 yılında Menteşe Beyliğini ziyareti sırasında uğradığı Milâs ve Beçin'de³, ahi zaviyelerinde misafir edilmiştir. Gezgin, Beçin'de, "*Ahi Ali'nin dergâhında*" kaldığını bizzat ifade etmektedir⁴.

Kaynaklarda, Beçin'deki zaviyeler hakkında çeşitli bilgilere rastlanmaktadır. 1530 ve 1583 tarihli Osmanlı Tapu Tahrir Defterleri'nde, Beçin'de *Ahi Hüseyin*, *Çağatay Hamza*, *Hacı Tanrıvermiş*, *Lokman*, *Ramazan* ve *Alaca Tekke* adlarında altı zaviyenin adı geçmektedir⁵. Beçin'de yapılan kazılar sonucunda bu zaviyelerden ikisi ortaya çıkarılmıştır⁶.

Yukarıdaki veriler ışığında, bugün mezarlık içinde kalmış olan yapılar eğer bir zaviyeye ait ise, mezarlıkla ilgili bilgilerimizi gözden geçirmemiz gerekecektir. Beyliğin Beçin'e yerleştiği ilk yıllarda, henüz burada mezarlık oluşmamışken bir zaviye kurulmuş ve daha sonra çevresinde oluşturulan hazire zamanla mezarlığa dönüşmüş olabilir. Nitekim 2003 yılı kazı sezonunda, mescidin hemen güneyinde ortaya çıkarılan

¹ Zaviyelerle ilgili genel bir değerlendirme ve ayrıntılı bibliyografya için bk. R.H.Ünal, "Beçin 1998 Kazısı"..., s.197-201 ve "Beçin 2002 Kazısı", *Sanat Tarihi Dergisi*, XIV/1, İzmir 2005, s.353-355.

² M.Akif Erdoğan, "Onaltıncı Yüzyıl Sonlarına kadar Menteşe Sancağında Mevcut Vakıf Eserlere Genel Bir Bakış", *Uluslararası Osmanlı Tarihi Sempozyumu*, İzmir, 8-9 Nisan 1999, s.5-6.

³ Bk. R.H.Ünal, "Beçin 1999 Kazısı", *Sanat Tarihi Dergisi*, XII(2003), İzmir, s.143-144.

⁴ *İbn Batuta Seyahatnamesinden Seçmeler*, hazırlayan İsmet Parmaksızoğlu, İstanbul, 1971, s.20-21.

⁵ Bk. R.H.Ünal vd. "Beçin 2002 Kazısı"..., s.354.

⁶ Beçin'deki iki zaviyeyle ilgili ayrıntılı bilgi için bk. R.H.Ünal, "Beçin 1998 Kazısı"..., s.192-197 ve "Beçin 2002 Kazısı"..., s.350-353.

mezar taşlarından ikisinin kitabelerinde verilen bilgiler, bu kanımızı destekler niteliktedir. Bunlardan biri 1346-47 yılında ölen *Ahi Pehlivan*'a¹ diğeri ise 1363 yılında ölen *Yadigâr Baba*'ya² aittir. Cami, medrese, zaviye gibi sosyal ve dini işlevlere sahip yapılarda görev yapan kişilerin, öldükten sonra, yapının yakınındaki bir hazireye veya yapı içinde kendisi için hazırlanmış bir mekana gömüldükleri bilinmektedir. Ahi Pehlivan'ın kimliğine ve kaç yaşında öldüğüne dair bilgilere sahip değiliz. Ancak buradaki zaviyenin ilk ahilerinden biri olması muhtemeldir.

Mezarlıkta, 2002 yılından beri devam eden kazılar sırasında bulunan en eski mezar taşı 1334-35 tarihli *İlyas Oğlu İskender*'e ait mezar taşıdır³. Bir zaviyeye ait olabileceklerini düşündüğümüz bu mekanlarda ve çevresinde yürütülen çalışmalar henüz tamamlanmamıştır. Bu nedenle, mezar taşlarının nasıl bir kronoloji izleyeceğinden emin değiliz. Ancak, Menteşe Mezarlığı oluşmadan önce burada bir zaviye kurulmuş ise, zaviyenin, İlyas oğlu İskender'e ait mezar taşında yazılı olan 1334-35 tarihinden önce inşa edilmiş olması gerekir. Kazı çalışmaları ilerledikçe, bugün ihtiyat kaydıyla yaklaştığımız sorunların açıklığa kavuşacağını umuyoruz.

Menteşe Mezarlığında Ele Geçen Mezar Taşlarının Betimlemesi

E.Daş

5 Numaralı mezar taşı: (Res. 30) (Şek. 6-7)

<i>Malzemesi</i>	: Mermer
<i>Yüksekliği</i>	: 80 cm.
<i>Genişliği</i>	: 36 cm.
<i>Kalınlığı</i>	: 9 cm.

6/C karesi içinde, 4 numaralı mezarın kuzeydoğusunda, yaklaşık 10cm. derinlikte bulunmuştur. İki yüzü de kitabeli olan mezar taşının dilimli tepeliği, bir palmeti hatırlatmaktadır. Tepeliğin bir yüzünde yazılar vardır. Diğer yüzünün üst kesiminde, ortada taç yapraklı bir çiçek ve iki yanda palmet benzeri stilize çiçek kabartmaları görülmektedir. Mezar taşının gövdesi, iki yanda sarmal yivli birer sütunçe ile son bulmaktadır. İstiflenmiş olan kitabenin satırları ince bir çerçeveye birbirinden ayrılmıştır. Gövdesinin alt kesimi kırık olan mezar taşı üzerinde, başka süsleme yoktur.

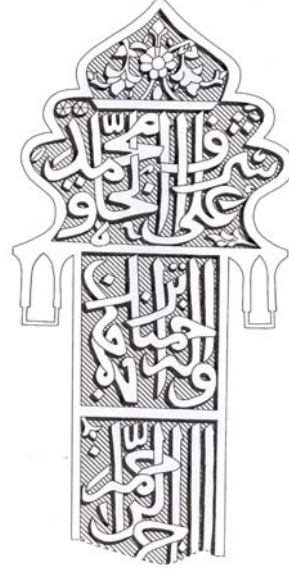
¹ Bu mezar taşı ile ilgili bilgi ve kitabe metni için bk. R.H.Ünal, "Beçin 2003 Kazısı", *Sanat Tarihi Dergisi* XIV/2, İzmir 2006, s.152-154.

² Bu mezar taşı ile ilgili bilgi ve kitabe metni için bk. *ay.mak.*, s.154-155.

³ Bu mezar taşı ile ilgili bilgi ve kitabe metni için bk. *ay.mak.*, s.140-141.

Şek.6- 5 numaralı ayak taşının iç yüzünün çizimi (Çizim B.Sağıt)

Şek.7- 5 numaralı ayak taşının dış yüzünün çizimi (Çizim B.sağıt)

10 Numaralı Kapak Taşı: (Şek. 8)

Malzemesi : Mermer

Uzunluğu : 185 cm.

Genişliği : 38, 24 cm.

Kalınlığı : 21 cm.

D/6 karesi içinde, 9 numaralı mezarın üzerine atılmış vaziyette bulunmuştur. Baş ucundan ayak ucuna doğru daralan kapak taşı, 2.9cm. genişliğinde bir şeritle çerçevelenmiştir. 1.9cm. genişliğinde bir şeritle taşın yüzeyi ikiye bölünmüş ve içine iki satırlık bir kitabe yerleştirilmiştir. Kitabenin üst satırının son harfi bir palmet; alt satırının son harfi de bir rumi ile son bulmaktadır. Kapak taşı üzerinde başkaca süsleme yoktur.

Şek.8- 10 numaralı kapak taşının çizimi (Çizim B.Sağıt)

11 Numaralı mezar taşı: (Res.31) (Şek.9,10)

<i>Malzemesi</i>	: Mermer
<i>Yüksekliği</i>	: 78 cm.
<i>Genişliği</i>	: 42 cm.
<i>Kalınlığı</i>	: 9 cm.

D/6 karesi içinde, 9 numaralı mezarın güneyinde, yaklaşık 15cm. derinlikte bulunmuştur. Şekil bakımından 5 numaralı mezar taşının yakın bir benzeridir. Ancak, bu mezar taşında, gövdenin iki yanında yer alan sütuncelerin üzeri, zikzak yivlerle süslenmiştir. Tepeliğin bir yüzü yazılarla, diğer yüzünün üst kesimi ise, stilize palmet motifleriyle doldurulmuştur.

15 Numaralı Mezar Taşı: (Res.32)

<i>Malzemesi</i>	: Mermer
<i>Yüksekliği</i>	: 58 cm.
<i>Genişliği</i>	: 38 cm.
<i>Kalınlığı</i>	: 7 cm.

E/6 karesi içinde, 4 parçaya ayrılmış olarak, yaklaşık 10cm. derinlikte bulunmuştur. İki yüzü de kitabeli olan mezar taşının dilimli tepeliği vardır. Tepeliğin bir yüzü yazılarla diğer yüzünün üst kesimi bir merkezden çıkan üç stilize palmet motifleriyle doldurulmuştur. Mezar taşının gövdesi, iki yanda spiral yivli birer sütunçe ile son bulmaktadır. Harfleri istiflenmiş olan kitabenin satırları, ince bir çizgiyle birbirinden ayrılmıştır. Alt kesiminden büyük bir parçası kayıp olan mezar taşının üzerinde başkaca süsleme yoktur.

Şek.9- 11 numaralı baş taşının iç yüzünün çizimi (Çizim B.Sağıt)

Şek.10- 11 numaralı baş taşının dış yüzünün çizimi (Çizim B.Sağıt)

Aydoğan Demir

Mezar Taşlarının Üzerindeki Kitabeler ve Değerlendirilmesi: 2005 yılı kazı dönemi, mezar taşları bakımından verimsiz olmakla beraber, iki önemli kişinin bilim dünyasına tanınmasını sağlamıştır. Bunlar, *Melik'ül ümera Melikşah* ile kızı *Huand (Hundi) Beşe'* dir.

Melikşah'ın alt tarafları kırık baş ve ayak taşları ile sanduka tipi mezarını örten kapak taşı, D/6 açmasında bulundu. 20 Mart 1420'de ölen Melikşah'ın unvanını, yanında yatan kızı Hundi Beşe'nin mezar taşındaki bilgilerden öğreniyoruz. Buradaki melik, hükümdarlar tarafından kullanılan anlamda olmamalıdır. 1330'lardaki bir kayda göre¹, 3000 kişilik Menteşe ordusu, 1400'lerde İlyas Bey zamanında, 6000 askerden oluşuyordu². Öyle anlaşılıyor ki bu ordunun İlyas Bey'den sonraki en büyük komutanı,

¹ Şihabeddin Ömeri (Umari), *Mesalik'ül ebsar*, Beylikler dönemi çevirisi için bk. Yaşar Yücel, *Çoban-Oğulları-Candar-Oğulları*, Ankara, 1980, s. 183.

² Dukas, *Bizans Tarihi*, çev. VL. Mirmiroğlu, İstanbul, 1956, s. 49.

Osmanlı Devleti'ndeki emirü'l-ümeralıktan (beylerbeylik) esinlenilerek hükümdarın da izniyle melikü'l- ümera¹ unvanını kullanıyordu.

Melikşah'ın babası Abdullah'dır. Mentеше'de Beylikler dönemi mezar taşlarında ve tarihi kayıtlarda bugüne kadar birinci adı Abdullah olan bir ferde rastlamadık. Mübarek Galib² ve Paul Wittek'in³ yayımladığı mezar taşlarında da birinci adı Abdullah olan yoktur. Bu durum ister istemez bir ihtida olgusunu akla getirmektedir. P.Wittek, direniş göstermeyen yerlilerle Türklerin çok çabuk kaynaştıklarını yazmaktadır⁴. Böyle bir ortamda ihtida olaylarının çabuklaştığı görülmektedir. Bu ihtidayı, Türkleşme izler. Zayıf da olsa bir mühtedi olma ihtimali olan Melikşah'ın, yetiştiği çevrenin zengin kültürünü benimsemiş bir ailenin bireyi olduğunu söyleyebiliriz. O ve yakınları, Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ı ölümünden 263, Sultan Sencer'i de ölümünden 328 yıl sonra bir ibret vesilesi ile saygıyla anıyorlardı. Melikşah'ın kapak taşında "*Sultan Melikşah ve Sultan Sencer (cennette) bolluk içinde olsun, yattıkları yer nur içinde olsun.*" diye yazmaktadır. Demek ki Menteseoğulları aydınları, aradan geçen üçyüz küsur yıl sonra, kendilerinin Batı Anadolu'ya gelmelerine vesile olan bu büyük sultanları unutmamışlardı. Melik'ül-ümera Melikşah, adından dolayı da Selçuklu tarihine özel bir ilgi ve saygı duymuş olmalıdır.

Melikşah'ın kapak taşı, bu dönemde çok sık kullanılmayan bir dilde, Farsça yazılmıştır. 2003 yılı raporunda da belirttiğimiz gibi⁵, Anadolu Beyleri Farsça ve Arapça eserlerin Türkçe'ye çevrilmelerini teşvik etmişlerdir. Hayatı hakkında çok sınırlı bilgiye sahip olduğumuz İlyas Bey'in (1389-1421) kardeşi Mahmud Bey, kendisi için Farsça yazılan ve bir av kitabı olan *Bazname* yazarına "*Benim için Türki'ye (Türkçeye) döndürürürsen azim minnet (büyük bir iyilik) olur*" demiştir.⁶ Beylerin bu eğilimlerine rağmen bir edebiyat dili olarak Farsça'nın etkisinin sürdüğü, bu kitabeden de anlaşılmaktadır. Bugüne kadar Beçin'de, Mentese Beyliği dönemine ait Türkçe mezar taşı bulunmamıştır. Yayımladığımız örneklerden anlaşılacağı gibi, Arapça mezar taşları çoğunluktadır.

Melikşah'ın mezartaşındaki tarihlemeye hicret kelimesinin "هـ" yerine "ح" ile yazılması, eski metinlerde sık sık karşılaşılan bir yazım hatası olmalıdır. "*fi yevmi'l-*

¹ I. Murad ve Yıldırım Bayezid dönemi Rumeli Beylerbeyi (Emirü'l- ümera) Timurtaş Paşa'nın (ölümü Mart/ 1404) mezartaşındaki unvanı **melikü'l- ümera**'dır. Bk. Kazım Baykal, Bursa ve Anıtları, İstanbul 1993³, s. 192.

² Mübarek Galib, "Menteşeoğulları Devrine Ait Bazı Kabir Taşları", *Türkiyat Mecmuası*, c. II (1928), s. 347-366.

³ Paul Wittek, "Die Islamische Inschriften von Balat (Milet)", *Das Islamische Milet*, Berlin, 1935, s. 89-127.

⁴ P. Wittek, *Menteşe Beyliği*, çev. O. Ş. Gökyay, Ankara, 1944, s. 112.

⁵ E. Daş, A. Demir, "Menteşe Mezarlığı Kazısı", (R.H. Ünal vd. "Beçin 2003 Kazısı"),...s.146.

⁶ Wittek, *age.*, s. 116.

hamis” ibaresi, ilk anda aklımıza beşinci günü, yani perşembeyi getirir. Burada ise yevmül hamis doğrudan Rebiü'l-evvel'e bağlanmıştır ki anlamı 5 Rebiü'l-evvel'dir.

Melikşah'ın kızı Hundi Beşe, babasının yanında yatmaktadır. İkinci adı Paşa olan kadın adları, Beçin¹ ve Balat² mezar taşlarında görülmektedir. Beçin'de *Selçuk Paşa, Hundi Paşa, Gül Paşa*, Balat'da *Dura Paşa, Şah Paşa* örnek olarak verilebilir. Melikşah'ın kızı Hundi'nin kullandığı “Beşe” ise Paşa'nın hafifletilmiş şeklidir. Beşe, daha çok Osmanlılar zamanında, yeniçeriler tarafından yaygın olarak kullanılmıştır³

Hundi Beşe'nin mezar taşındaki tarihleme bölümünde yer alan “*et-tarihü'l-Mustafa*” ibaresi de Beçin'de ilk örnektir. Hicri tarihi, daha doğrusu Peygamberi vurgulamak için genelde “Nebi'nin Hicreti”, “Resul'ün Hicreti” veya “Hicret Tarihi” ibareleri kullanılırken burada, Peygamber'in adlarından “Mustafa”ya yer verilmiştir.⁴

Hundi Beşe

15 numaralı mezar taşının ön yüzü (Bk. Res.32)

قد توفت
المرحومه السعيده
حواند بشه
بنت ملك الامرا ملك شاه
الى رحم...
...

15 numaralı mezar taşının arka yüzü (Bk. Res.32)

المحرم
المعظم
التاريخ المصطفى
من...
...

¹ R.H.Ünal, “Beçin 1999 Kazısı”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XII (2003), s. 146-148.

² Wittek, “Die Islamische Inschriften...”, s. 103.

³ Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul, 1986, s. 49. Çeşme mezarlığında 1994 yılında yaptığımız araştırmada tespit ettiğimiz “Beşe”leri, kalede görev yapmış Yeniçeriler olarak düşünmüştük. Bk. A.Demir, “Çeşme Mezar Taşları”, *Tarih ve Toplum*, sayı 155 (1996), s. 11.

⁴ R . M. Meriç tarafından yayınlanan Akşehir Mezar Taşları arasında da “Mustafaviyye” örneği vardır. Bk. age. s . 207, no. 7.

Çevirisi:

Tanrının rahmetine, bağışlamasına, mutlu (olarak) kavuşmak isteyen Melikü'l-ümera Melikşah'ın kızı (kırık), Mustafa tarihinin (hicri tarihin) muazzam Muharrem (ayında) (kırık) öldü.

Melikşah

11 numaralı baş taşının dış yüzü (Bk. Res.31) (Bk. Şek. 9)

قد توفى
المرحوم المغفور السعيد
الشهيد المحتاج الي
رحمة ربه العلى الكبير

11 numaralı baş taşının iç yüzü (Bk. Res.31) (Bk. Şek. 10)

ملك شاه بن عبد الله
نور الله قبره و جعل
الجنة مثواه
فى يوم الخميس

5 numaralı ayaktaşının iç yüzü (Bk. Res.30) (Bk. Şek. 6)

من الربيع
الاول سنه ثلث و عشرين
و ثمانمايه حجريه [هجريه] النبويه
و صل بجلالك

5 numaralı ayak taşının dış yüzü (Bk. Res.30) (Bk. Şek. 7)

على اشرف الحلق محمد
و اله برحمتك اجمعين
يا ارحم الراحمين

Çevirisi:

Yücelerin yücesi Tanrı'nın rahmetine muhtaç, Tanrı'nın rahmetine, bağışlamasına, mutlu (olarak) kavuşmak isteyen şehit (ölmüş) Abdullah oğlu Melikşah, peygamber hicretinin 823 senesi 5 Rebiyü'l-evvelinde (22 Mart 1420) vefat etti. Tanrı onun kabrini nurlandırsın ve mekânını cennet kılsın.

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Ey merhametlilerin en merhametlisi, yüceliğin ve merhametinle yaratılmışların en şereflişi Muhammed'e ve soyundan gelenlerin hepsine salâ kıl (onları rahmetine bürü)¹.

10 numaralı kapak taşı (Bk. Şek. 8)

ملك شاه وشهى صنجر در بندار ملكش بود كنور در كنج
تو باش تو مسنى استخان بينى
هر ان كه شاه در قصر مرادش ايا ناز سيات بودند كنورد
قبة كورش كالاع باستان بينى

Çevirisi:

Melikşah ve Şah Sencer, [cennette] varlık içinde olsun, köşeleri [yattıkları yer] nur olsun. [şimdi] bir avuç kemik olduklarını göreceksin.

O şahın muradının köşkünde olanlar, çektiği sıkıntuların gözyaşları mıydı acaba? Mezarının kubbesini nurlandıran eski bir bez parçası göreceksin orada.²

Aydoğan Demir

Gültekin Teoman

2005 yılı çalışmaları sırasında iki kazı alanında ve yüzeyde toplam 413 sikke bulunmuştur. Sikkelerin iyi durumda olan 46 adedi envanterlik, 367 adedi etütlük olarak kayıtlara geçmiştir. Bu sikkelerin en eskisi MS. III. yüzyıla tarihlenen bronz Roma sikkesi, en yenisi *III. Mehmed* (1595-1603)'e ait sikkedir.

Sikkelerin büyük çoğunluğu (388 adet), *Seymenlik Hamamı*'nın soyunmalık sekilerinde bulunmuştur. Hamamdaki sikkeler *I. Murad* (1362-1389), *Yıldırım Bayezid* (1389-1402), Candar Oğulları'ndan *İsfendiyar Bey* (1392-1440), Menteşe Beyi *İlyas* (1402-1421), *Çelebi Mehmed* (1413-1421), *Aydınoğlu Mustafa Bey* (XV. yüzyılın birinci çeyreği), *II. Murad* (1421-1451), *Fatih Sultan Mehmed* (1451-1481) ve *II. Bayezid* (1481-1512)'e aittir. Bu sikkelerin bir önemli özelliği de II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed dönemine yoğunlaşmasıdır.

¹ Bu kitabe, sayın *Prof.Dr.Hakkı Önkal* tarafından kontrol edildi ve son paragrafı (dua) Türkçe'ye çevrildi. Kendisine çok teşekkür ediyorum. Beçin'in yakıcı güneşi altında bu kitabeleri kopya etmeye ve manalandırmaya çalışırken, yanımdan ayrılmayan öğrencim *Abdullah Aslan*'a; estampaıları alan ve çizimleri yapan öğrencim *Betül Sağıt*'a; bizzat mezarlığa gelerek müşküllerimi çözmede yardımcı olan, dost insan eczacı *Erman H. Güneli*'ye çok teşekkür ediyorum.

² Bu yer- yer erozyona uğramış kitabedeki Farsça beyit *Dr. Refet Yalçın Balata* tarafından okunmuş ve Türkçe'ye çevrilmiştir. Dr. R.Y. Balata, metnin son şeklini almadığını üzerindeki çalışmanın devam ettiğini ifade etmektedir. İlgisine çok teşekkür ediyorum.

Beçin 2005 Kazısı

Hamam soyunmalığında bulunan sikkeler, yıkanmaya gelenler tarafından üzerleri tahta veya hasır kaplı seki aralıklarına düşürülmüş olmalıdır. Bunların arasında duvarların yıkılmasından dolayı, sürüklenerek kuzey sekisine düşen sikkeler de olabilir. Tamamının sürüklenerek hamam soyunmalığında biriktiğini kabullenmek zordur.

Envanterlik sikkelerin kısa tanıtımları ve değerlendirmeleri aşağıdadır.

1- Envanter No: B-05/42 (Res.33)

<i>Çapı:</i>	17 mm.
<i>Ağırlığı:</i>	0,52 gr.
<i>Malzeme:</i>	Gümüş
<i>Ön Yüzü:</i>	Ortada لطفی <i>Lütfi</i>
<i>Arka Yüzü:</i>	لا اله الا الله محمد رسول الله <i>Kelime-i Tevhid</i>

Seymenlik külliyesi, hamam soyunmalığı batı sekisinde bulunan bu sikke Alâie beylerinden *Lütfi Bey*'e (ölümü 1453)¹ ait olmalıdır.

2-Envanter No: B-05/44

<i>Çapı:</i>	12 mm.
<i>Ağırlığı:</i>	1,28 gr.
<i>Malzeme:</i>	Bakır
<i>Ön Yüzü:</i>	Çift başlı kartal
<i>Arka Yüzü:</i>	خلد ملکه ضرب تیره ۸۲۶

Mülkü devamlı olsun. Tire'de 1423 [senesinde] basıldı.

Seymenlik külliyesinin kuzey doğu istinat duvarı hafriyatında, zeminden 1 m. aşağıda bulunan bu sikke, Aydın Oğulları'nın son yıllarında darb edilmiş anonim bir sikkedir. Bu sikkenin ağırlığı 0,80 gr. olan benzeri, B-05/39 envanter numarası ile kayıtlara geçmiştir.

3-Envanter No: B-05/16

<i>Çapı:</i>	27 mm.
--------------	--------

¹ Bk. Garo Kürkman-Ömer Diler, *Alâie Paraları*, İstanbul 1981, s. 25 vd.

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

<i>Ağırlığı:</i>	2,90 gr.
<i>Malzeme:</i>	Bakır
<i>Ön Yüzü:</i>	Kanatları açık ongun kuşu
<i>Arka Yüzü:</i>	لا اله الا الله محمد رسول الله
	<i>Kelime-i Tevhid</i>

Bu sikke mezarlık mescidinin batısındaki yapı zemininden 95 cm. aşağıda bulunmuş olup, Aydın Oğulları'na aittir (anonim).

4-Envanter No: B-05/43

<i>Çapı:</i>	16 mm.
<i>Ağırlığı:</i>	1,09 gr.
<i>Malzeme:</i>	Bakır

Mezarlık 32-8H açmasında bulunan bu sikkenin ön yüzünde لع seçilmektedir. Arka yüzünde ise geometrik geçmeler vardır. Bu haliyle anonim bir Osmanlı sikkesi olarak algıladığımız sikkenin ön yüzünde bulunan ل ع 'nın birinci harfini kef (ك) olarak algılasak ortaya Kiği çıkabilir. Cüneyt Ölçer 865 (1461) tarihli Kiği'da basılmış, bir tarafı kuş motifli çok nadir bir sikke yayınlamıştır¹. Üzerinde çalışmalarımızı sürdürdüğümüz mangır, Kiği olarak kesinlik kazanırsa çok nadir bir sikke bulunmuş demektir.

5-Envanter No: B-05/23

<i>Çapı:</i>	15 mm.
<i>Ağırlığı:</i>	0,82 gr.
<i>Malzeme:</i>	Bakır

Ön yüzü belirsiz, arka yüzü bir kuş figürü içeren bu sikke, Seymenlik külliyesi hamamı soyunmalığının kuzey sekisinde bulunmuştur. Beylikler dönemi anonim sikkelerinden biri olarak değerlendirilmiştir.

6-Envanter No: B-05/1

<i>Çapı:</i>	19 mm.
<i>Ağırlığı:</i>	3,18 gr.
<i>Malzeme:</i>	Bakır
<i>Ön Yüzü:</i>	امير الياس

¹ Cüneyt Ölçer, Nakışlı Osmanlı Mangırları, İstanbul 1975, s. 163.

Beçin 2005 Kazısı

Emir İlyas

Arka Yüzü:

خلد ملكه

Mülkü devamlı olsun.

Menteşe hükümdarı *İlyas Bey* (1402-1421)'e ait bu sikke, Seymenlik külliyesi hamam soyunmalığı sekisinin kuzeybatı köşesinde bulunmuştur.

7- Envanter No: B-05/30

Çapı: 17 mm.

Ağırlığı: 1 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: Aslan figürü

Arka Yüzü: Mühr-i Süleyman ortasında yıldız.

Seymenlik külliyesi hamam soyunmalığı kuzey sekisinde elde edilmiş, anonim bir *Menteşe* sikkesidir. Bu sikkenin 16 mm. çapında, 0,78 gr. ağırlığında bir benzeri aynı yerde bulunmuştur (Env. No: B-05/22).

8-Envanter No: B-05/20

Çapı: 18 mm.

Ağırlığı: 0,78 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: ضرب بلد ٨١٨

818/1415-1416'da *Beled (Balat)*'de darp edildi.

Arka Yüzü: ضرب بلد ٨١٨

818(1415/1416)'de *Beled (Balat)*'de darp edildi.

Bu anonim *Menteşe* sikkesi de Seymenlik hamamı kuzey sekisinde bulunmuştur.

9- Envanter No: B-05/29

Çapı: 17 mm.

Ağırlığı: 1,84 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: **بایزید بن مراد خان**

Bayezid bin Murad Han,

Arka Yüzü: **ه خلد ملک**

Mülkü devamlı olsun.

Yıldırım Bayezid (1389-1402)'e ait bu mangır, Seymenlik hamamı kuzey sekisinde bulunmuştur. Bilindiği gibi Yıldırım Bayezid, 1391'de Ahmet Gazi'nin vefatından sonra Menteşe oğullarının hüküm sürmesine izin vermemiş ve Milas'a *Hoca Firuz Bey*'i vali olarak tayin etmiştir. Bu bakır sikke, Osmanlı yönetiminin izlerini taşımaktadır.

10- Envanter No: B-05/18 (Res.34)

Çapı: 14 mm.

Ağırlığı: 2,63 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: **محمد بن بایزید**

Arka Yüzü: Simetrik iki palmet ve iki lotus motifi.

Mehmed bin Bayezid (Çelebi Mehmed) (1403-1421), egemenliğini Menteşe hükümdarı *İlyas Bey*'e kabul ettirmiştir. İlyas Bey bu bağımlılığın açık kanıtı olarak, oğullarını Edirne'ye rehin gönderdiği gibi Çelebi Mehmed'in adını taşıyan sikkeler darp ettirmiştir. *Ankara Savaşı*'ndan (1402) sonra bağımsızlığına kavuşan Menteşe Beyliği, Çelebi Mehmed'in himayesinde bir süre daha varlığını koruyabilmiştir ki bu sikke de Osmanlı izlerini yansıtmış olmalıdır.

11- Envanter No: B-05/21

Çapı: 13 mm.

Ağırlığı: 1,08 gr.

Malzeme: Gümüş

Ön Yüzü: **مراد بن محمد خان ۸۲۵**

Murad bin Mehmed Han, 825/1422

Arka Yüzü: **خلد ملکه ضرب ادرنه**

Mülkü devamlı olsun. Edirne'de darp edildi

825/1422 yılında, II. *Murad*'ın (1421-1451) hükümdarlığının başlarında Edirne'de darp edilen bu akçe, Seymenlik hamamı kuzey sekisinde elde edilmiştir. II. *Murad* bu sikkeyi bastırdıktan iki sene sonra Menteşe Beyliğine son vermiştir. Bu

Beçin 2005 Kazısı

nedenle II. Murad ve oğlu II. Mehmed'in akçe ve mangırları Beçin'de bol miktarda bulunmaktadır.

12- Envanter No: B-05/25

Çapı: 11 mm.
Ağırlığı: 1,17 gr.
Malzeme: Bakır
Ön Yüzü: مراد بن محمد خان ۸??
Murad bin Mehmed Han, 8..
Arka Yüzü: خلد ملکه ضرب اياتلوق

Mülkü devamlı olsun. Ayasuluk'ta darp edildi

II. Murad'ın Ayasuluk darphanesinde kesilmiş birbirine yakın ölçülerde 3 mangırı Seymenlik hamamı soyunmalık kuzey sekisinde bulunmuştur. Envanter numaraları B-05/10, B-05/25 ve B-05/41 olan mangırlardan birisini tanıtmakla yetindik.

13- Envanter No: B-05/28

Çapı: 14 mm.
Ağırlığı: 2,35 gr.
Malzeme: Bakır
Ön Yüzü: مراد بن محمد خان
Arka Yüzü: مراد بن محمد خان

Ön ve arka yüzlerde *Murad bin Mehmed Han* adı tekrar edilmiştir. Seymenlik hamamı soyunmalık kuzey sekisinde bulunmuştur.

14- Envanter No: B-05/40

Çapı: 12 mm.
Ağırlığı: 1,33 gr.
Malzeme: Bakır
Ön Yüzü: مراد بن محمد خان عز نصره
Murad bin Mehmed Han, O (Allah)'nun yardımı aziz olsun
(Allah'ın yardımıyla galip gelsin).
Arka Yüzü: خلد ملکه ضرب تیره ۸۵۳

Mülkü devamlı olsun. Tire'de 853/1449 (yılında) darp edildi.

II. Murad'ın Tire darphanesinde basılmış, birbirine yakın çap ve ağırlıkta, üçü Seymenlik hamamı soyunmalık kuzey sekisi ve biri de hamamın kuzeydoğu istinat duvarı hafriyatı sırasında, 1 metre derinlikte olmak üzere toplam dört mangırı elde edilmiştir. Envanter no'ları B-05/27, 38, 40 ve 45 olan sikkelerden biri tanıtılmıştır.

15- Envanter No: B-05/24

Çapı: 19 mm.

Ağırlığı: 2,19 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: مراد بن محمد خان

Murad bin Mehmed Han,

Arka Yüzü: خلد ملکه ضرب برسه ۸۳۶

Mülkü devamlı olsun. 836 (1432/33)' da Bursa'da basıldı.

16- Envanter No: B-05/36

Çapı: 13 mm.

Ağırlığı: 0,98 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: Motif

Arka Yüzü: ضرب برسه

Bursa'da darp edildi.

17- Envanter No: B-05/31 ve B-05/17 (Res.35)

Çapı: 14 mm.

Ağırlığı: 1,43 – 1,40 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: خلد ملکه محمد بن مراد خان

Mehmed bin Murad Han'ın mülkü devamlı olsun.

Arka Yüzü: , ضرب ایاتلوق , Ortada bir ejder motifi, sağında
üstünde

۸۵۲ (852) tarihi bulunmaktadır.

Beçin 2005 Kazısı

Ayasuluk'ta 852/ 1448'de darp edildi.

Bu iki sikke, Seymenlik hamamı, soyunmalık kuzey sekisinde bulunmuştur.

18- Envanter No: B-05/14

Çapı: 10 mm.
Ağırlığı: 0,96 gr.
Malzeme: Gümüş
Ön Yüzü: محمد بن مراد خان
Mehmed bin [Murad Han],
Arka Yüzü: خلد ملکه

Mülkü devamlı olsun.....

Akçe, Seymenlik hamamı soyunmalık kuzey sekisinde elde edilmiştir.

19- Envanter No: B-05/12

Çapı: 10 mm.
Ağırlığı: 0,87 gr.
Malzeme: Gümüş
Ön Yüzü: محمد بن مراد خان عز نصره
Mehmed bin Murad Han, O (Allah)'nun yardımı aziz olsun.
Arka Yüzü: خلد ملکه ضرب اياثلوق

Mülkü devamlı olsun. 865 (1460/1461)'de Ayasuluk'da basıldı.

Fatih Sultan Mehmed'in bu akçesi de Seymenlik hamamı soyunmalık kuzey sekisinde bulunmuştur.

20- Envanter No: B-05/5

Çapı: 11 mm.
Ağırlığı: 0,72 gr.
Malzeme: Gümüş
Ön Yüzü: سلطان محمد بن مراد خان
Sultan Mehmed bin Murad Han,
Arka Yüzü: عز نصره ضرب ادرنه سنه ٨٨٦

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

O (Allah) 'nun yardımı aziz olsun. 886 (1481) senesinde Edirne 'de darp edildi.

Fatih Sultan Mehmed'in ölüm yılında basılan bu akçe, Seymenlik hamamı, soyunmalık kuzey duvarı doğusunda bulunmuştur.

21- Envanter No: B-05/13

Çapı: 10 mm.

Ağırlığı: 0,98 gr.

Malzeme: Gümüş

Ön Yüzü: محمد بن مراد خان عز نصره

Mehmed bin Murad Han, O (Allah) 'nun yardımı aziz olsun,

Arka Yüzü: خلد ملکه

Mülkü devamlı olsun.

Basım yeri ve senesi silik olan bu akçe, Seymenlik hamamı soyunmalık kuzey sekisinde bulunmuştur.

22- Envanter No: B-05/32

Çapı: 18 mm.

Ağırlığı: 2,69 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: محمد بن مراد خان عز نصره

Mehmed bin Murad Han. O (Allah) 'nun yardımı aziz olsun,

Arka Yüzü: خلد ملکه ضرب تیره

Mülkü devamlı olsun. Tire 'de darp edildi.

Fatih Sultan Mehmed'in Tire darphanesinde basılmış altı adet mangırı Seymenlik hamamı soyunmalığında bulunmuştur. Ağırlıkları, 0,79 – 2,69 gr., çapları ise 13 – 18 mm. arasında değişmektedir. Envanter no'ları, B-05/3, B-05/11, B-05/26, B-05/32 ve B-05/33' dür. Bunlardan birini örneklemekle yetindik.

23- Envanter No: B-05/6

Çapı: 11 mm.

Ağırlığı: 0,73 gr.

Malzeme: Gümüş

Ön Yüzü: سلطان بايزيد بن محمد خان

Arka Yüzü: *Sultan Bayezid bin Mehmed Han,*
عز نصره ضرب نوار ٨٨٦

O (Allah)'nun yardımı aziz olsun. 886/1481'de Novar'da darp edildi.

II. Bayezid (1481-1512)'in Novar'da darp edilmiş bu akçesi de Seymenlik hamamı, soyunmalık kuzey duvarı doğusunda bulunmuştur.

24- Envanter No: B-05/34

Çapı: 19 mm.

Ağırlığı: 2,99 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: *بایزید بن محمد خان*

Bayezid bin Mehmed Han.

Arka Yüzü: *خلد ملکه ضرب تیره*

Mülkü devamlı olsun. Tire'de darp edildi.

Bu mangır Seymenlik hamamı, soyunmalık kuzey sekisinde bulunmuştur.

25- Envanter No: B-05/7

Çapı: 16 mm.

Ağırlığı: 2,58 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: *بایزید بن [محمد]*

Bayezid bin [Mehmed]

Arka Yüzü: Saadet düğümü motifi

II. Bayezid'in mangırı, Seymenlik toplantı odası önünde 20 cm. derinde bulunmuştur.

26- Envanter No: B-05/35

Çapı: 11 mm.

Ağırlığı: 0,63 gr.

Malzeme: Gümüş

Ön Yüzü: *سلطان سلیم شاه بن بایزید خان*

Sultan Selim Şah bin Bayezid Han,

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Arka Yüzü: عز نصره ضرب

O (Allah)'nun yardımı aziz olsun(.....) basıldı.

Yavuz Sultan Selim (1512-1520)'in darp yeri silik akçesi, Seymenlik külliyesinin bir ünitesi olan Deve hanı ile Zaviye arasında, yüzeyde bulunmuştur.

27- Envanter No: B-05/9

Çapı: 16 mm.

Ağırlığı: 2,81 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: Ortada Zencirek motifi, üstte ve altta birer saadet düğümü.

Arka Yüzü: ضرب قسطنطنيه سنه ٩٢٥

İstanbul'da 925 (1519) yılında darp edildi.

Yavuz Sultan Selim'in saltanatının sonlarında basılan bu mangır, Menteşe mezarlık mescidinin batısında yer alan mekânda, zeminden 114 cm. aşağıda bulunmuştur.

28- Envanter No: B-05/46

Çapı: 10 mm.

Ağırlığı: 0,33 gr.

Malzeme: Gümüş

Ön Yüzü: سلطان محمد بن مراد خان

Sultan Mehmed bin Murad Han

Arka Yüzü: عز نصره ضرب قسطنطنيه [١٠٠٣]

O (Allah)'nun yardımı aziz olsun. İstanbul'da basıldı (1003/1595).

III. Mehmed (1595-1603)'in akçesi, Kızıl Han yakınında yüzey buluntusu olarak ele geçmiştir.

Bu kazı döneminde, hükümdar adı taşımayan nakışlı Osmanlı mangırlarından beş adet bulunmuştur. Önemlerinden dolayı bu mangırları tek-tek yayınlamayı uygun gördük.

29-Envanter No: B-05/4

Çapı: 13 mm.

Beçin 2005 Kazısı

Ağırlığı: 0,82 gr.
Malzeme: Bakır
Ön Yüzü: خلد ملکه
Arka Yüzü: ضرب تیره

Mülkü devamlı olsun. Tire'de darp edildi.

Bu nakışlı mangır Seymenlik hamamı soyunmalık mekânı kuzeybatı köşesinde zeminden 90 cm. aşağıda bulunmuştur.

30- Envanter No: B-05/2

Çapı: 12 mm.
Ağırlığı: 1,14 gr.
Malzeme: Bakır
Ön Yüzü: Dört dilimli çiçek motifi.
Arka Yüzü: خلد ملکه ضرب تیره

Mülkü devamlı olsun. Tire'de darp edildi.

Bu mangır Seymenlik hamamı, soyunmalık mekânı kuzeybatı köşesinde 70 cm. derinlikte bulunmuştur.

31- Envanter No: B-05/15

Çapı: 11 mm.
Ağırlığı: 0,89 gr.
Malzeme: Bakır
Ön Yüzü: Altı dilimli çiçek motifi.
Arka Yüzü: عز نصره ضرب تیره

O (Allah)'nun yardımı aziz olsun. Tire'de darp edildi.

Mangır, Seymenlik zaviye avlusunun güneyinde yüzey buluntusu olarak elde edilmiştir.

32- Envanter No: B-05/8 (Res.36)

Çapı: 20 mm.
Ağırlığı: 0,79 gr.

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: Mühr-i Süleyman.

Arka Yüzü: Altı dilimli çiçek motifi.

Mangır, Seymenlik hamamı, soyunmalık batı sekisinde bulunmuştur.

33- Envanter No: B-05/19

Çapı: 17 mm.

Ağırlığı: 0,71 gr.

Malzeme: Bakır

Ön Yüzü: Mühr-i Süleyman.

Arka Yüzü: Sekiz dilimli çiçek motifi.

Bu mangır da Seymenlik hamamı, soyunmalık kuzey sekisinde bulunmuştur.

Res.1- Seymenlik Zaviyesi. Kazı sonrasında avlu zemini (güneybatıdan).

Res.2-Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kuzeydoğudan genel görünüşü (kazı öncesi).

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Res. 3- Seymenlik Zaviyesi. Hamamın. güneybatıdan genel görünüşü (Kazı öncesi)

Res.4- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı çalışmaları sonrasında soyunmalık mekanı (güneyden)

Res.5- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Soyunmalık mekanının batı kenarındaki sekiye çıkışı sağlayan basamaklar

Res.6- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Soyunmalık mekanının zemini

Res.7- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı çalışmaları sonrasında ıhlık mekanı.

Res.8- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. ıhlıkta ele geçen mermer kurna.

Res. 9- Seymenlik Zaviyesi. Hamamın ılıkliğında bulunan palmet biçimli tuğlalar.

Res.10- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı çalışmaları sonrasında tıraşlık mekanı.

Res. 11- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı öncesinde sıcaklık ana mekanı (kuzeyden).

Res.12- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı sonrasında sıcaklık ana mekanı (Kuzeyden)

Res.13- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı sonrasında halvetlerin genel görünüşü (doğudan).

Res.14- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı sonrasında kuzey halveti.

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Res.15- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Kazı sonrasında su deposu (kuzeyden).

Res. 16- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Su deposundaki kazan yuvası ve cehennemliğe ulaşan duman kanalları.

Res.17- Seymenlik Zaviyesi Hamamı. Soğuk su deposu.

Res.18- Mentеше Mezarlığı. Plandaki numaralarına göre mezarların konumu.

Res.19- Mentese Mezarlığı. 2005 yılında kazılan alanın kuzey ve doğu duvarları.

Res.20- Mentese Mezarlığı. Dikdörtgen yapı ve çevresinin kazı sonrası görünüşü.

Res.21- Mentese Mezarlığı. Dikdörtgen yapının batı duvarının kuru duvar kaldırıldıktan sonraki görünüm

Res.22- Mentese Mezarlığı. Dikdörtgen yapının batı duvarı üzerindeki ocak nişi

Res.23- Mentese Mezarlığı. Dikdörtgen yapının batı duvarının güney kesimindeki giriş açıklığı.

Res.24- Mentese Mezarlığı. Dikdörtgen yapının batı girişi eşliğindeki devşirme eşik.

Res.25- Mentese Mezarlığı. Dikdörtgen yapının batı girişi önündeki taş döşeme.

Res.26- Mentese Mezarlığı. Dikdörtgen yapının güneyindeki geçiş mekanı.

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Res.27- Mentеше Mezarlığı. Dikdörtgen yapının, kazı ve konservasyon sonrası güneydoğudan görünüşü

Res.28- Mentеше Mezarlığı. H-8 ve H-9 karelerindeki mekan ve geçiş koridoru

Beçin 2005 Kazısı

Res.29- Mentеше Mezarlığı. 2005 yılında kazısı yapılan alanın kazı sonrası görünüşü (kuzeyden güneye).

Res.30- 5 numaralı ayak taşının iç ve dış yüzleri

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Res.31- 11 numaralı baş taşının iç ve dış yüzleri

Res. 32- 15 numaralı mezar taşının ön ve arka yüzleri

Res.33- Lütfi Bey'in gümüş sikkesinin ön ve arka yüzleri

Res. 34- Çelebi Mehmed'in bakır sikkesinin ön ve arka yüzleri

R.H.Ünal, Ş.Çakmak, E.Daş, A.Demir, G. Teoman

Res.35- II. Mehmed'in bakır sikkesinin ön ve arka yüzleri

Res.36- Anonim bakır sikkenin ön ve arka yüzleri